

ЕНЕРГЕТИЧНІ РЕФОРМИ:

МОНІТОРИНГОВИЙ ЗВІТ ПРО ПРОСУВАННЯ УКРАЇНИ
У ВИКОНАННІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС
У СФЕРАХ ЕНЕРГЕТИКИ ТА ДОВКІЛЛЯ

ЛИСТОПАД 2018

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

ОПОРА

ЕВРОПЕЙСЬКИЙ УРОДНИЙ
ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ
Українсько-Європейський Енергетичний Агенду

Ця публікація була розроблена за сприяння Європейського Союзу в рамках Ініціативи EU4Energy та за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» у рамках Проекту "Збільшення впливу громадянського суспільства у моніторингу та політичному діалозі щодо реформ в енергетиці та суміжних секторах відповідно до імплементації Угоди про Асоціацію". За зміст цієї публікації несуть відповідальність Громадська організація «ДІКСІ ГРУП», а також Громадянська мережа «ОПОРА», Всеукраїнська громадська організація «Енергетична Асоціація України», Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля», Асоціація «Європейсько-Українське енергетичне агентство». Зміст цієї публікації не жодним чином не відображає точку зору Європейського Союзу та/або Міжнародного фонду «Відродження».

До ініціативи EU4Energy належить вся підтримка ЄС, націлена на покращення енергозабезпечення, енергетичної безпеки та взаємозв'язків, а також на просування енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії у країнах Східного партнерства – Азербайджані, Білорусі, Вірменії, Грузії, Республіці Молдова та Україні. ЄС надає цю підтримку шляхом фінансування проектів та програм, що сприяють реформуванню енергетичних ринків та скороченню національної енергетичної залежності та споживання. В більш довгостроковій перспективі, енергозабезпечення стане більш надійним, прозорим та фінансово доступним, скорочуючи таким чином енергетичний дефіцит та зменшуючи вартість рахунків за електроенергію як для громадян, так і для приватного сектору. Додаткова інформація на веб-сторінці: www.EU4Energy.eu

Проект "Збільшення впливу громадянського суспільства у моніторингу та політичному діалозі щодо реформ в енергетиці та суміжних секторах відповідно до імплементації Угоди про Асоціацію" ставить за мету посилення ролі громадянського суспільства в адвокації реформ в енергетиці та пов'язаних секторах.

Ключовими цілями проекту є:

- моніторинг втілення Угоди про Асоціацію в частині енергетики, включаючи відповідні зобов'язання щодо довкілля та питань, пов'язаних з торгівлею;
- посилення спроможності громадських експертів та місцевих діячів відслідковувати фактичну реалізацію реформ;
- сприяння громадському діалогу для належної імплементації Європейських реформ енергетики та довкілля;
- інформування заінтересованих сторін та українського суспільства про значення та потенційні вигоди Європейських реформ в енергетиці та довкіллі для того, щоб дати їм можливість тримати уряд підзвітним за проведення реформ.

Проект фінансується Європейським Союзом в рамках ініціативи EU4Energy та співфінансується Міжнародним фондом «Відродження»

www.enref.org

Короткі висновки

Експерти цільової групи "Газ" відзначили рішення уряду щодо першого етапу монетизації субсидій та встановлення регулятором нових тарифів на послуги з транспортування газу. Водночас, все ще відсутній прогрес у питанні "анбандлінга"; тривають дискусії щодо оптимальних моделей та шляхів його здійснення.

Цільова група "Електроенергетика та Ядерна Безпека" зауважила, що державний сектор вугільної галузі України знаходиться у критичному стані. Недостатнє фінансування галузі (технічного переоснащення, модернізації, відкриття нових лав) та відсутність заходів з ліквідації збиткових вугледобувних та вуглепереробних підприємств є основними причинами занепаду державного вугільного сектору.

Експерти Цільової групи "Енергоефективність та соціальні питання" вважають найважливішими подіями у сфері енергоефективності у листопаді формування кворуму Наглядової ради новоствореного Фонду енергоефективності, а також надання Мінфіном свого бачення монетизації комунальних субсидій, яке, утім зазнало нищівної критики з боку громадських експертів та інших стейкхолдерів.

У сфері **довкілля** у листопаді 2018 року Мінприроди оприлюднило проект Концепції реалізації державної політики у сфер промислового забруднення, що є важливим кроком до впровадження в Україні інтегрованого дозволу для підприємств. Вжито заходи і для покращення доступу до екологічної інформації – Уряд схвалив Концепцію створення системи "Відкрите довкілля".

Експерти сектора **нафти та нафтопродуктів** вітають ухвалення низки рішень, спрямованих на імплементацію в Україні Директиви 94/22/ЄС, зокрема затвердження нового порядку розпорядження геологічною інформацією, встановлення критеріїв оцінки ризиків освоєння нафтових родовищ, а також запровадження реалізації через систему ProZorro. Продажі спеціальних дозволів на користування надрами. Позитивно сприймається посилення контролю над обігом авіаційного палива та запровадження ліцензування діяльності з вироблення, зберігання й продажу нафтопродуктів. При цьому експерти висловлюють стурбованість через можливе невиконання плану пріоритетних дій Уряду в частині імплементації Директив 99/32/ЄС, 98/70/ЄС і 94/63/ЄС.

Експерти Цільової групи «**Бізнес клімат**» не зафіксували прогресу в імплементації Угоди протягом звітнього місяця. Навпаки, провалено голосування за законопроект, що значно вдосконалював законодавство публічних закупівель та мав на меті спростити допорогові закупівлі. Також, через судові позови конкурс на 2 вакантних посади в складі НКРЕКП вже 6 місяців заблокований.

Найбільш вживані скорочення:

ВАО АЕС - Всесвітня асоціація організацій, що експлуатують атомні електростанції
ГТС – газотранспортна система
ДАЗВ - Державне агентство України з управління зоною відчуження
МАГАТЕ – Міжнародне агентство з атомної енергії
НАЕК - Національна атомна енергогенеруюча компанія
НКРЕКП – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг

ОЕС України – Об'єднана енергетична система України
ОСББ – об'єднання співмешканців багатоквартирного будинку
ОСП – оператор системи передачі
ОСР – оператор системи розподілу
ПСО – покладення спеціальних обов'язків
РАЕС – Рівненська атомна електростанція
ЮУАЕС – Южно-Українська атомна електростанція

Газ

У листопаді народні депутати ухвалили рішення про унормування терміну "нова свердловина", тим самим відкривши можливість для безперешкодного використання зниженої ренти за користування надрами, у разі видобутку газу з нових свердловин.

Попри те, що жодна із зареєстрованих ВРУ в жовтні законодавчих ініціатив про зміну ціни на природний газ для населення і теплокомуненерго не була розглянута, депутати зареєстрували низку нових пропозицій, покликаних трансформувати урядове рішення про її підвищення. Крім того, ВРУ було зареєстровано також два законопроекти, що стосуються регламентації меж відповідальності постачальників газу за припинення постачання.

З огляду на зосередженість Кабміну на вирішенні поточних завдань, зокрема й проблем опалювального сезону, протягом листопада суттєвих урядових рішень у реформаторській площині прийнято не було. Так само, у публічному просторі були відсутні повідомлення про будь-які рішення на шляху "анбандлінга".

НКРЕКП врегулювала на користь побутових споживачів суперечку з донарахування їм обсягів, які враховують різницю, зумовлену приведенням до стандартних умов (20оС), заборонивши 42-м операторам ГРМ здійснювати таке донарахування.

Разом з тим, через неготовність значної частини суб'єктів газового ринку до виконання передбачених режимом добового балансування ГТС операцій через інформаційну платформу оператора ГТС – "Укртрансгазу", регулятору довелося відтермінувати остаточне впровадження Регламенту ЄС №312/2014 у практику до 1 березня 2019 року.

Тим часом, сфера застосування газового законодавства ЄС в Україні була розширена. 29 листопада відбулося засідання Ради міністрів Енергетичного Співтовариства, яка прийняла рішення про прийняття адаптованої версії Регламенту (ЄС) №1227/2011 щодо цілісності та прозорості оптового ринку енергетики (REMIT) . Разом з тим, як йдеться у директивах української делегації, з огляду на необхідність змін в законодавстві (зокрема наділення НКРЕКП повноваженнями щодо проведення розслідувань на ринку газу), запропоновані строки для транспозиції REMIT вважаються "стислими" .

Крім того, Постійна група високого рівня Енергетичного Співтовариства прийняла рішення про імплементацію двох мережевих кодексів . Мова йде про Регламент (ЄС) №2017/459 про встановлення мережевого кодексу щодо механізмів розподілу потужності в газотранспортних системах та Регламент (ЄС) №2017/460 про встановлення мережевого кодексу стосовно гармонізованих структур тарифів на транспортування газу.

Директива 2009/73/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку природного газу, на заміну Директиви 2003/55/ЄС (ст. 338, 341, Додаток XXVII УА) згідно зі ст. 278 УА

Зважаючи на те, що законопроект про уточнення термінології Податкового кодексу України (№9158¹), за яким планувалося скоригувати визначення терміна "нова свердловина", не було включено до порядку денного поточної сесії ВРУ, народні депутати внесли пропозицію змінити цей термін на коректний², як поправку під час розгляду законопроекту №8487³ і проголосували за неї. Завдяки ухваленому коригуванню (закон №2611-VIII⁴, що набув чинності), врегульовано проблему застосування пільгової ренти (6% і 12%) для видобутку газу з нових свердловин⁵.

¹ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=64734

² Детально – див. моніторинговий звіт за жовтень 2018 року

³ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64235

⁴ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2611-viii>

⁵ У листопаді ВРУ зареєстровано ще один законопроект про зміни до Податкового кодексу України (№9302) з пропозицією розповсюдити знижені рентні ставки, передбачені для газу, на видобування з нових свердловин нафти та газового конденсату (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64955)

Посилаючись на необхідність більш чітко визначити межі відповідальності постачальників природного газу стосовно випадків ненадання/припинення/обмеження постачання газу, особливо за умови відсутності вини споживача у причинах, що їх зумовили, депутати зареєстрували законопроект (№9328⁶), призначений регламентувати відповідний механізм. Передбачені законопроектом зміни до Закону "Про житлово-комунальні послуги" та Закону "Про ринок природного газу" полягають у встановленні нижньої межі розміру штрафу, який постачальник зобов'язаний виплатити за період ненадання послуги чи надання її не в повному обсязі – не менше 0,01% від тарифу за добу, та позбавленні його права припиняти/обмежувати постачання, якщо заборгованість виникла не з вини споживачів. Регламентовано також, що в цьому разі виконавець комунальної послуги, у тому числі постачальник природного газу, не звільняється від відповідальності за ненадання послуги.

За другим законопроектом, зареєстрованим у цій царині (№9297⁷), запропоновано узаконити ще жорсткіші заходи за несвоєчасне постачання природного газу (шляхом змін до Кримінального кодексу). У разі, якщо в результаті такого постачання завдано "істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб" – санкції включають штраф від 5250 до 8500 грн або виправні роботи терміном до двох років, або обмеження волі до трьох років, з позбавленням прав на певні посади та діяльність. У разі несвоєчасного постачання природного газу, що спричинило тяжкі наслідки – позбавлення волі терміном до трьох років, зі штрафом від 4250 до 12750 грн чи без нього, або – від двох до п'яти років, з позбавленням прав обіймати певні посади та здійснювати певну діяльність.

Серія листопадових ініціатив, пов'язаних зі спробами народних депутатів законодавчо вплинути на зміну ціни природного газу для населення і ТКЕ та порядок її формування, розпочалася з реєстрації проекту постанови ВРУ №9265⁸, суть якої полягає в скасуванні ухваленої у жовтні постанови КМУ №867⁹ про затвердження нового положення про покладення спеціальних обов'язків (ПСО) та відновленні дії попередньої ціни на газ для населення і ТКЕ (за постановою КМУ №187). До того ж, зазначеною ініціативою передбачено скерувати на потреби населення весь газ, що видобувається на території України державними та афілійованими з ними добувними підприємствами (у тому числі за договорами про спільну діяльність), а також ввести мораторій на підвищення цін для населення на період до 1 січня 2020 року.

На додачу, протягом місяця у ВРУ було зареєстровано 3 проекти постанов ВРУ, альтернативних №9265, які так само передбачають скасувати рішення КМУ про підвищення ціни, але регламентують інші варіанти встановлення нової ціни на природний газ для населення, а саме: №9265-1¹⁰, №9265-2¹¹, №9265-3¹². За проектом першої з них, ціну газу для населення визначено як суму: ціни продажу "Нафтогазу" суб'єктами ринку видобутого на території України природного газу (розрахованої, за умови норми рентабельності не більш ніж 12%), тарифів на транспортування газу магістральними та розподільними газопроводами, тарифу на постачання (зі структури ціни вилучено дохід НАКу, збір у вигляді цільової надбавки, рентні платежі за видобуток газу та ПДВ). За проектом другої альтернативної постанови аналогічно передбачено "встановити ціни на природний газ на рівні ціни газу власного видобутку", проте без будь-яких уточнень. Разом з тим, проект №9265-2 містить додаткову вимогу про запровадження для самотніх отримувачів субсидій нової соціальної норми площі житла для опалення – 75 кв. м. Автор проекту постанови №9265-3 домагається реалізації принципів вільної торгівлі та

⁶ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=64989

⁷ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=64948

⁸ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64896

⁹ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-pokladennya-specialnih-obov'yazkiv-na-subyektiv-rinku-prirodnogo-gazu-dlya-zabezpechennya-zagalnosuspilnih-interesiv-u-procesi-funkcionuvannya-rinku-prirodnogo-gazu>

¹⁰ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=64899

¹¹ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=64902

¹² http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=64940

рівності суб'єктів ринку природного газу та, крім скасування підвищення ціни, запропонував: "Запровадити мораторій на державне регулювання цін на природний газ, окрім ринкового методу".

Перелік зареєстрованих ініціатив зазначеної тематики завершує проект постанови ВРУ №9283¹³, за якою передбачено: офіційно визнати необхідність перегляду цін і тарифів на ЖКП для населення, у т.ч. ціни газу, в бік зниження; заслухати звіти та інформацію всіх причетних до формування тарифів керівних посадових осіб (уряду, групи "Нафтогазу", регулятора, міст обласного значення тощо); розглянути усі нині зареєстровані у цій царині законопроекти та рекомендувати ВРУ ухвалити відповідні рішення щодо рівня тарифів, з урахуванням результатів заслуховування звітів та їх обговорення.

У підсумку, наразі у ВРУ зареєстровано 13 постанов з модифікації/припинення дії рішення уряду про підвищення ціни газу для населення.

У відповідь на спробу представників Рахункової палати здійснити перевірку діяльності "Нафтогазу"¹⁴, компанія оприлюднила свою позицію¹⁵, за якою стверджує, що Рахункова палата не має законних підстав для аудиту ефективності на об'єктах компанії, натомість таке право мають Держаудитслужба та ДФС. Тим часом, щоб запобігти цій колізії, народні депутати зареєстрували проект постанови ВРУ (№9318¹⁶), якою передбачено ухвалити рішення про виконання повного державного зовнішнього аудиту діяльності "Нафтогазу" за 2017-2018 роки Рахунковою палатою.

Профільний комітет ВРУ з ПЕК, за участі посольства Великої Британії в Україні, провів круглий стіл на тему: "Досягнення цілей газовидобутку до 2020 року. Чи всі можливості використано?"¹⁷ Основним предметом дискусій була оцінка реальності стратегічних завдань сектора видобутку газу та заходи, необхідні для прогресу в управлінні газовими ресурсами¹⁸.

Тим часом, Кабмін затвердив новий порядок розпорядження геологічною інформацією (постанова №939¹⁹), спрямований на досягнення відкритості та доступності інформації про надра, що належить державі. Ухвалені до порядку зміни покликані модернізувати правовідносини суб'єктів, які розпоряджаються цією геологічною інформацією, та сприяти створенню передумов для її залучення у ринковий обіг.

З огляду на проблеми нинішнього опалювального сезону, зумовлені відмовою "Нафтогазу" підключити до газопостачання низку тепlopостачальних підприємств, що є крупними боржниками за використаний у попередні періоди газ, Кабмін ухвалив кілька рішень, що мають на меті забезпечити безперебійне постачання газом виробників тепла (ТКЕ і ТЕЦ). Як інформував віце-прем'єр-міністр Г. Зубко²⁰, уряд встановив "пряму заборону" відключати від газу та енергопостачання тепlopостачальні підприємства в опалювальний період. Також уряд врегулював окремі питання розрахунків цих підприємств за газ із "Нафтогазом" (постанова №942²¹). По-перше, до 1 січня 2020 року подовжено дію

¹³ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64928

¹⁴ <http://reform.energy/news/naftogaz-otkazal-schetnoy-palate-v-dostupe-k-materialam-kompanii-9725>

¹⁵ <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/9324B9A955831004C22583530040E8AD?OpenDocument&year=2018&month=11&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&>

¹⁶ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=64976

¹⁷ <http://www.geo.gov.ua/kruglij-stil-na-temu-dosyagnennya-cilej-gazovidobutku-do-2020-roku-chi-vsi-mozhливosti-vikoristano/>

¹⁸ Держгеонадра зробили у листопаді перший крок на шляху запровадження відкритих електронних аукціонів з торгівлі спецдозволами на користування надрами – уклали угоди з ДП "ProZorro.Продажі", яке буде виставляти їх на продаж (<http://www.geo.gov.ua/prozorro-prodavati-prava-na-koristuvannya-nadrami-derzhgeonadra/>), та Українською енергетичною біржею, на майданчику якої розміщуватимуть набори пропозицій для їх реклами (<http://www.geo.gov.ua/derzhgeonadra-vistavlyati-prava-na-prodazh-specdozvoli-na-majdanchiku-ueb-cherez-sistemu-prozoro-prodazhi/>)

¹⁹ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pitannya-rozporjadzhennya-geologichnoy-informaciyeyu>

²⁰ <https://www.facebook.com/zubko.gennadiy/posts/2232560017026166>

²¹ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanov-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-18-chervnya-2014-r-217-i-vid-19-zhovtnya-2018-r-867>

порядку розподілу коштів, що надходять на рахунки зі спеціальним режимом для здійснення розрахунків з постачальником за ПСО (змінено постанову №217²²). По-друге, на період з 1 грудня 2018 року до 1 квітня 2019 року уряд послабив вимоги до постачання газу ТКЕ і ТЕЦ за новим положенням про ПСО (змінено постанову №867²³). Зокрема, понижено необхідний рівень розрахунків за попередній період для отримання права на постачання з 90% до 78%, а для виробників тепла, що перебувають під управлінням Фонду держмайна України – до 60% (з 16 листопада 2018 року). Із зазначених рішень випливає, що практика застосування низки позицій положення про ПСО в умовах опалювального періоду вже зумовила необхідність їх термінового коригування.

Крім того, Окружний адміністративний суд м. Києва призупинив своїм рішенням²⁴ дію декількох пунктів постанови КМУ №867, які передбачали передачу Мінфіну особистих даних споживачів газу без надання на це згоди самих споживачів. Підстава для рішення суду – вимоги, що стосуються передачі особистих даних споживачів третім особам, суперечать Конституції України та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

За даними ЗМІ²⁵, Секретаріат Енергетичного Співтовариства негативно оцінив загалом нове положення про ПСО, яке набуло чинності 1 листопада 2018 року. У листі прем'єр-міністру України директор Секретаріату Я. Копач зазначив²⁶, що є неприйнятним й зміст, і процедура ухвалення акта без публічних обговорень, і уникнення урядом консультацій із Секретаріатом, всупереч вимогам Закону "Про ринок природного газу". На його думку, яку цитують ЗМІ, цей акт "шкодить відкриттю українського ринку природного газу".

Тим часом, Міненерговугілля опублікувало черговий проект постанови²⁷ щодо встановлення "соціальних" норм споживання газу для населення без лічильників, а саме: для домогосподарств, які використовують тільки газову плиту за наявності центрального ГВП, запропоновано прийняти норму на рівні 5,8 кубометрів на місяць на особу (з квітня до вересня) і 8,8 кубометрів на особу (з жовтня до березня); для домогосподарств з плитою і без центрального ГВП – 8,3 кубометрів на особу (з квітня до вересня) і 13,7 кубометрів на особу (з жовтня до березня); для домогосподарств, які використовують газову плиту і водонагрівач, Міненерговугілля пропонує закріпити норму в розмірі 20 кубометрів на особу (з квітня до вересня) і 25 кубометрів на особу (з жовтня до березня).

Ще одним проектом від Міненерговугілля²⁸ передбачено затвердити порядок і розміри компенсації витрат населення на самостійне, відповідно до Закону "Про забезпечення комерційного обліку природного газу", придбання та встановлення індивідуальних лічильників газу. Як йдеться у документі, компенсація витрат побутовому споживачу здійснюється за рахунок плати такого споживача оператору ГРМ за послуги розподілу газу (відповідно до тарифу), тоді як оператору ГРМ ці витрати мають компенсуватися "з відповідного джерела у Державному бюджеті України".

Паралельно із забезпеченням поточної діяльності з ліцензування – у листопаді НКРЕКП видано 4 нових ліцензії на постачання природного газу (постанови №1343, №1435, №1438, №1540)²⁹, анульовано одну (№ 1374³⁰) та затверджено плани розвитку ГРМ 38-и ліцензіатам (постанови №1351-1369, №1420-1433,

²² <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/217-2014-%D0%BF>

²³ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-pokladennya-specialnih-obovyazkiv-na-subyektiv-rinku-prirodnogo-gazu-dlya-zabezpechennya-zagalnosuspilnih-interesiv-u-procesi-funkcionuвання-rinku-prirodnogo-gazu>

²⁴ <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78228696>

²⁵ <https://www.epravda.com.ua/news/2018/11/8/642441/>

²⁶ Там само

²⁷ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245325287&cat_id=35082

²⁸ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245321726&cat_id=35082

²⁹ <http://www.nerc.gov.ua/?id=30382>

³⁰ <http://www.nerc.gov.ua/index.php?id=35987>

№1455-1458, №1557)³¹ – регулятор ухвалив 42 постанови (№1487-1528)³², які забороняють операторам ГРМ приводити об'єми використаного побутовими споживачами природного газу до стандартних умов³³ у комерційних розрахунках за спожитий населенням газ.

Як повідомила голова НКРЕКП О.Кривенко³⁴, виконаний регулятором моніторинг ринку засвідчив, що переважна більшість операторів ГРМ у жовтні цього року донарахувала побутовим споживачам у середньому до 1,5% обсягів газу (посилаючись на втрати, у зв'язку з необхідністю враховувати різницю у приведенні фактичної температури до стандартних умов). Обґрунтуванням заборони є те, що виробничо-технологічні втрати операторів ГРМ через різницю температур вже було враховано в тарифі (у розмірах, затверджених методиками Міненерговугілля). Як свирішення дилеми, НКРЕКП запропонувала або внести до Закону "Про ринок природного газу" зміни, що стосуються температури (знизити встановлену як стандартну температуру в 20°C до 0°C), або Міненерговугіллю виконати умови цього закону, в частині розробки необхідних технічних регламентів, і здійснити перехід до вимірювання обсягів природного газу в енергетичних одиницях.

За результатами моніторингу ринку природного газу, який на постійній основі здійснює регулятор, НКРЕКП повідомила³⁵, що максимальна ціна природного газу для споживачів, які не підпадають під дію ПСО (без урахування тарифів на послуги транспортування та розподілу природного газу), у жовтні 2018 року складала 15205,80 грн за 1 тис. кубометрів (з ПДВ).

Чергового разу, у листопаді втрачено ще один місяць у практичній реалізації реформи "Нафтогазу". Жодної ініціативи у формі рішень або схвалених документів ані з боку уряду, ані з боку "Нафтогазу" не спостерігалося. Вочевидь, директор Секретаріату Енергетичного Співтовариства Я. Копач слушно звинувачує "Нафтогаз" у затягуванні втілення цієї важливої для України реформи³⁶. На його думку, гальмування "анбандлінга" ставить під загрозу не тільки реформування ринку, а й укладення нового довгострокового контракту на транзит російського газу через Україну. ЗМІ цитують таке звернення Я. Копача до учасників зустрічі стейкхолдерів 29 листопада у Брюсселі³⁷: "ЄС у тристоронніх переговорах з Росією не зможе допомогти, якщо не матиме принципового аргументу для укладення довгострокового транзитного контракту – сертифікованого оператора ГТС". Також Я. Копач наголосив, що Єврокомісія, спільно зі Світовим Банком і МВФ, наполягає на підписанні угоди про передачу активів між "Нафтогазом" і "Магістральними газопроводами України" (МГУ) не пізніше I кварталу 2019 року та супроводженні її відповідним рішенням уряду з тим, щоб угода вступила в силу з 1 січня 2020 року, без будь-яких додаткових умов.

Як можна судити з відкритих джерел, пропонує Єврокомісією та міжнародними партнерами України у листі прем'єр-міністру В. Гройсману³⁸ термінова зустріч з проблеми "анбандлінга" у листопаді не відбулася. Натомість, у той самий день, коли прозвучала доволі жорстка критика з боку голови Секретаріату Я. Копача, тобто, 29 листопада, у Брюсселі мала місце зустріч віце-президента Єврокомісії М. Шефчовича з головою МЗС України П. Клімкіним³⁹. У заяві Єврокомісії за підсумками цієї зустрічі повідомлено, що міжнародні партнери та представники "Нафтогазу", "Укртрансгазу" й "Магістральних

³¹ <http://www.nerc.gov.ua/?id=30382>

³² Там само

³³ За наказом Міненерговугілля №116 від 02.02.2004 року, стандартними умовами для постачання та розподілу газу в Україні є: температура +20 градусів за Цельсієм і абсолютний тиск 760 мм ртутного стовпчика.

³⁴ <http://reform.energy/news/nkreku-zapretila-operatoram-grs-provodit-donachisleniya-naseleniyu-v-platezhki-za-gaz-9701>

³⁵ <http://www.nerc.gov.ua/?news=8301>

³⁶ <https://interfax.com.ua/news/economic/550505.html>

³⁷ https://biz.censor.net.ua/news/3100337/energosoobshchestvo_predupredilo_o_riskah_zatyagivaniya_protsesta_razdeleniya_naf_togaza_video

³⁸ <https://www.epravda.com.ua/news/2018/10/30/642134/>

³⁹ <http://reform.energy/news/naftogaz-obyazalsya-do-kontsa-yanvarya-2019-sovmestno-s-mgu-razrobotat-sistemu-kontraktov-anbandlinga-evrokomissiya-9843>

газопроводів України" погодили спільний план заходів з реалізації "анбандлінга"⁴⁰. За цим планом, НАК "зобов'язався розробити до кінця січня 2019 року в співпраці з "МГУ" необхідну систему контрактів (contractual framework) для створення сертифікованого оператора ГТС, відповідно до законодавства України і Третього енергетичного пакета". Для того, щоб забезпечити повний "анбандлінг" до 1 січня 2020 року, передбачено, що ця правова база має бути затверджена у перші місяці 2019 року, що потребуватиме активної участі Кабміну.

На цьому фоні, 13 листопада Міненерговугілля оприлюднило проект урядової постанови⁴¹ на виконання плану реструктуризації "Нафтогазу" (постанова КМУ від 01.07.2016 №496). Документ містить заходи, необхідні для затвердження переліку та передачі "МГУ" до 1 січня 2019 року низки функцій, активів, матеріально-технічних, людських та інших ресурсів, "передача яких не вплине негативно на реалізацію транзитного контракту з ПАТ "Газпром".

Тим часом, "Нафтогаз" оприлюднив нові цінові пропозиції на грудень 2018 року⁴². У порівнянні з цінами на листопад 2018 року, у грудні ціни на газ для промислових та інших споживачів, що не підпадають під дію ПСО, зменшено на 16,5-17%. За новим прейскурантом⁴³, ціну газу як товару (з ПДВ) встановлено з 1 грудня 2018 року на таких рівнях: для місячних потреб у газі обсягом до 50 тис. кубометрів включно, не регульованих місячних потреб та місячних потреб від 50 тис. кубометрів без попередньої оплати – 12180,0 грн за тис. кубометрів; для місячних потреб від 50 тис. кубометрів, за умови попередньої оплати⁴⁴ – 11152,8 грн за тис. кубометрів (такий само рівень ціни – 11152,8 грн за тис. кубометрів – встановлено для дочірніх підприємств, заснованих "Нафтогазом", 100% статутного капіталу яких належить компанії).

Регламент (ЄС) № 715/2009 про умови доступу до мереж транспортування природного газу, на заміну Регламенту (ЄС) № 1775/2005 (ст. 338, 341, Додаток XXVII УА) згідно зі ст. 278 УА, питання торгівлі (ст. 269-274 УА)

Всередині листопада, на тлі триваючого тестування інформаційної платформи "Укртрансгазу" для забезпечення добового балансування, за участю контрагентів, оператор ГТС оголосив про власну готовність до роботи у зазначеному режимі⁴⁵. Однак, 22 листопада, коли завершився попередньо подовжений "Укртрансгазом" термін приймання місячних номінацій/реномінацій на постачання природного газу на грудень за новими електронними формами через інформаційну платформу, з'ясувалося⁴⁶, що учасники ринку не впоралися зі своєчасним поданням номінацій (лише 103 із 229 замовників послуг подали документи без порушень).

Крім того, стало очевидно, що з урахуванням інших параметрів підготовчого процесу, суб'єкти газового ринку загалом продемонстрували неприпустимо низьку активність у цьому процесі. За даними "Укртрансгазу" станом на 22 листопада⁴⁷, від початку тестового періоду лише 17% замовників послуг регулярно виконували операції в інформсистемі (42% зареєстрованих користувачів платформи жодного разу не зайшли до неї), жоден із замовників послуг не надав банківської гарантії за новими формами, затвердженими оператором ГТС, а третина операторів ГПМ взагалі проігнорувала необхідність попереднього тестування та не подала жодних даних про своїх споживачів для

⁴⁰ https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2014-2019/sefcovic/announcements/statement-following-meeting-between-vice-president-sefcovic-and-ukraines-foreign-affairs-minister_en

⁴¹ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245317510&cat_id=35082

⁴² <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/461CD857413062C0C225834D0031CD92?OpenDocument&year=2018&month=11&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&>

⁴³ <http://www.naftogaz.com/files/Information/Naftogaz-gas-prices-ne-PSO-December-2018.pdf>

⁴⁴ Оплати протягом календарного місяця, що передує місяцю поставки газу

⁴⁵ <http://utg.ua/utg/media/news/2018/11/ukrtransgaz-proviv-pervynnu-reestraciju-spozivachiv-v-informacii-platforni.html>

⁴⁶ <http://utg.ua/utg/media/news/2018/11/gazovyi-rynok-ne-gotovy-dobove-balansuvannya-z-01-grudnya-2018.html>

⁴⁷ Там само

наповнення бази. Повідомивши про це регулятора⁴⁸, оператор ГТС змушений був констатувати, що ринок не готовий до впровадження добового балансування з 1 грудня 2018 року і просити НКРЕКП знову змістити терміни.

Таким чином, регулятору довелося перенести остаточне втілення реформи з балансування української ГТС на кінець I кварталу 2019 року (постанова №1573 від 30.11.18⁴⁹). За рішенням НКРЕКП, відтепер до 1 березня 2019 року – фінального терміну впровадження Регламенту ЄС №312/2014 – "Укртрансгаз" зобов'язаний щотижнево письмово звітувати НКРЕКП про хід і результати тестового підключення суб'єктів газового ринку до інформаційної платформи оператора ГТС та наповнення її бази даних, а також – про хід подання й приймання місячних номінацій, які з 1 січня 2019 року мають подаватися винятково через інформплатформу в електронному вигляді з накладенням ЕЦП уповноваженої замовником особи.

19 листопада у Києві відбулася зустріч іноземних та українських зацікавлених сторін⁵⁰, у т.ч. представників газотранспортних операторів, газових трейдерів, регуляторів, а також представників уряду та міжнародних фінансових організацій, учасники якої обговорили питання створення спеціалізованої газової біржі в Україні. Було схвалено дорожню карту з реалізації цього проекту. Заплановано започаткувати повнофункціональну біржу з кліринговими службами, а також визначено основні заходи, необхідні для її створення, план яких розроблений за підтримки ЄБРР та Секретаріату Енергетичного Співтовариства. Наступним етапом цього процесу буде формалізація співробітництва української влади, ЄБРР та Секретаріату в цьому проекті.

Директива 2004/67/ЄС про заходи захисту безпеки постачання природного газу (ст. 338, 341, Додаток XXVII УА), дія "Механізму раннього попередження" (Додаток XXVI УА), дії у надзвичайних обставинах (ст. 275-276, 309, 314 УА)

У листопаді Міненерговугілля провело підготовчу зустріч⁵¹ до навчань з питань реагування та взаємодії учасників ринку природного газу на кризові ситуації, запланованих на 5 грудня. До підготовки долучилися представники Міненерговугілля, інших органів влади та державних адміністрацій, Спільного дослідницького центру (JRC) Єврокомісії, Секретаріату Енергетичного Співтовариства, "Укренерго" та суб'єктів ринку газу. Як зазначено у супровідній презентації, зміни до Правил про безпеку постачання природного газу та Національного плану дій, розроблені за підтримки JRC, найближчим часом буде подано на державну реєстрацію до Мін'юсту⁵².

29 листопада Рада міністрів Енергетичного Співтовариства затвердила перелік проектів спільного інтересу Співтовариства⁵³, у тому числі газовий інтерконектор Україна-Польща, та надала рекомендації щодо проектів спільного інтересу між країнами Співтовариства та ЄС⁵⁴, зокрема забезпечення двостороннього потоку газу на точках інтерконекту України та Молдови в рамках проекту Трансбалканського коридору. При цьому, окремим рішенням встановлено факт порушення Україною Договору про заснування Енергетичного Співтовариства у частині імплементації Регламенту (ЄС) №347/2013 про керівні принципи транс'європейської енергетичної інфраструктури⁵⁵.

⁴⁸ <http://utg.ua/img/news/2018/11/1001vyh-18-5898.pdf>

⁴⁹ <http://www.nerc.gov.ua/?id=36576>

⁵⁰ <https://energy-community.org/news/Energy-Community-News/2018/011/21.html>

⁵¹ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245319220&cat_id=35109

⁵² <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245319056>

⁵³ https://energy-community.org/dam/jcr:d9dc16f7-ca43-439e-9b74-c685835584f5/Decision_2018_11_MC-EnC_list_projects_112018.pdf

⁵⁴ https://energy-community.org/dam/jcr:5c4a96a7-2b28-4325-baec-b0dd1ab8e31b/REC_2018_01_MC-EnC_projects_112018.pdf

⁵⁵ https://energy-community.org/dam/jcr:ecc5bf1a-07f0-47ea-8742-e26cb21f2800/Decision_2018_09_MC-EnC_CaseECSA-18_112018.pdf

У резолюції за підсумками 9-го засідання міжпарламентської асамблеї Україна-Польща-Литва у Вільнюсі⁵⁶ учасники підтримали зусилля зі створення та розвитку східноєвропейського енергетичного хаба, шляхом об'єднання критичної інфраструктури (мереж електропередачі, газопроводів, газосховищ, залізничних та автомобільних мереж) країн-членів парламентської асамблеї, а також інфраструктури прикордонних регіонів між Польщею та Україною. На спільній прес-конференції, що відбулася по завершенні асамблеї, голова ВРУ А. Парубій відзначив, що створення східноєвропейського енергетичного хаба дасть змогу забезпечити енергетичну незалежність України, Литви та Польщі від Російської Федерації.

За оперативними даними "Укртрансгазу"⁵⁷, у зв'язку з початком відбору газу в межах опалювального сезону, обсяги газу в українських ПСГ зменшилися і на 28 листопада становили 16,3 млрд кубометрів. Водночас, за даними прес-релізу "Нафтогазу"⁵⁸, заборгованість контрагентів, які отримують газ від "Нафтогазу" на пільгових умовах (згідно з положенням про ПСО), на 4 грудня 2018 року склала 43,4 млрд грн (за останній тиждень сумарна заборгованість зменшилася на 2,66 млрд грн, або на 5,8%).

"Укртрансгаз" оприлюднив підсумки роботи української ГТС за 11 місяців поточного року. Від початку 2018 року обсяги транзиту газу Україною з РФ до країн ЄС і Молдови склали 79,2 млрд кубометрів. Таким чином, у порівнянні з 2017 роком, протягом січня-листопада 2018 року транзит скоротився на 6,3 млрд кубометрів або на 7,4%⁵⁹. Імпорт газу з країн Європи також зменшився, у порівнянні з аналогічним періодом 2017 року – на 22,9% і склав 10,1 млрд кубометрів. Основним газотранспортним коридором імпортування газу – зі Словаччини – надійшло до України 6,2 млрд кубометрів газу, тобто, на 33% менше, ніж торік. Разом з тим, зріс імпорт з Угорщини – на 19%. Обсяг власного видобутку за 11 місяців 2018 року залишився на рівні минулого року – 19,1 млрд кубометрів.

Можлива дата чергових тристоронніх консультацій між Росією, Україною та Єврокомісією з приводу майбутньої угоди про транзит російського газу українською ГТС перенесена з грудня на другу половину січня 2019 року. Про це повідомив міністр енергетики РФ О. Новак⁶⁰, зауваживши, що терміни зустрічі змінено, на прохання Єврокомісії (висловлене М. Шефчовичем). Також О. Новак нагадав, що до цього відбудеться ще одна зустріч групи експертів.

На цьому фоні "Нафтогаз" вчергове зарахував 3,8 млн дол. переплати "Газпрому" за транзит газу в рахунок погашення пені, що нараховується на зобов'язання "Газпрому" за рішеннями Стокгольмського арбітражу⁶¹. Також – незважаючи на попередні заяви щодо конфіденційності – "Нафтогаз" опублікував оригінали остаточних рішень арбітражу за контрактами на постачання та транзит газу⁶², "затушувавши" інформацію, на поширення якої встановлено обмеження.

⁵⁶ <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2578865-energohab-litvi-polsi-j-ukraini-zabezpecit-nezaleznist-vid-rosii-parubij.html>

⁵⁷ <http://utg.ua/live>

⁵⁸ <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/0F36FB1A5C6FC294C225835A0049940A?OpenDocument&year=2018&month=11&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&>

⁵⁹ <http://utg.ua/utg/media/news/2018/12/rezultaty-roboty-gts-ukrainy-za-sichen-lystopad-2018-roku.html>

⁶⁰ <https://interfax.com.ua/news/economic/551260.html>

⁶¹ <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/81821601639FAD02C225834E00483161?OpenDocument&year=2018&month=11&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&>

⁶² <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/7E5364806D6A2069C225835400378242?OpenDocument&year=2018&month=11&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&>

Електроенергетика та ядерна безпека

Внесені зміни до закону України «Про ринок електричної енергії», що стосуються початку роботи роздрібного ринку, постачальника «останньої надії», постачальника «універсальних послуг». У рамках етапу підготовки до нового ринку електроенергії НКРЕКП зосередилась на видачі ліцензій операторам систем розподілу та анулюванні ліцензій на постачання електроенергії, якими володіли обленерго.

Антимонопольний комітет проводить обговорення проекту Постанови КМУ «Про затвердження Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання у вугільній галузі». Відповідно до «Закону про державну допомогу суб'єктам господарювання» державна допомога визнана недопустимою має бути повернута надавачу державної допомоги.

Директива 2009/72/ЄС від 13 липня 2009 року щодо загальних правил для внутрішнього ринку електроенергії та така, що скасовує Директиву 2003/54/ЄС (Ст.269, Глава 11, Розділ IV Угоди про Асоціацію Україна-ЄС)

23 листопада ВРУ прийняла Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів, яким внесла зміни до Закону України «Про ринок електричної енергії». 63 Фактично до закону увійшли положення законопроекту № 9223, щодо постачальника «універсальних послуг», постачальника останньої надії, початку роботи роздрібного ринку не з 11 грудня, а з 1 січня 2019 року. Тепер КМУ може без проведення конкурсу визначити електропостачальника (електропостачальників) державної форми власності, на якого з 1 січня 2019 року, тимчасово, на строк до 1 січня 2021 року, покласти функції постачальника «останньої надії».

Регламент 714/2009/ЄС від 13 липня 2009 про умови доступу до мережі транскордонного обміну електричною енергією та скасовує Регламент 1228/2003 (Ст.271, Глава 11, Розділ IV, Угоди про асоціацію Україна- ЄС)

20 листопада НКРЕКП прийняла постанову № 1476 «Про надання/отримання аварійної допомоги». Постанова регулює відносини щодо укладання договорів ДП НЕК «Укренерго» з ОСП до/з енергосистем сусідніх країн про надання/отримання аварійної допомоги . Аварійна допомога надається у разі виникнення загрози аварійних ситуацій та інших випадків, за яких нормальний режим роботи енергосистеми, яка запитує допомогу, перебуває під загрозою. Договором визначається ціна та величина потужності аварійної взаємодопомоги , а постачання електричної енергії під час надання аварійної допомоги здійснюється на погодинній основі в МВт за погодженим графіком. Протягом кожної години потужність аварійної допомоги залишається незмінною.⁶⁴

Директива 2009/72/ЄС від 13 липня 2009 року щодо загальних правил для внутрішнього ринку електроенергії та така, що скасовує Директиву 2003/54/ЄС (Стаття 273, Глава 11, Розділ IV, Угоди про асоціацію Україна- ЄС)

Розподіл та постачання електроенергії . ОСП та ОСР.

⁶³ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64888

⁶⁴ <http://www.nerc.gov.ua/index.php?id=36547>

Електроенергетика та ядерна безпека

В ДП НЕК «Укренерго» наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 19.10.2018 № 520 затверджено персональний склад наглядової ради.⁶⁵ До неї увійшли 3 представники від держави : Сергій Кушнір – заступник Державного Секретаря Кабінету Міністрів України, Олександр Поплавський – радник Віце-прем'єра міністра України, та Максим Немчинов – державний секретар Міністерства енергетики та вугільної промисловості України. Ще 4 особи є незалежними членами наглядової ради, це: Шевкі Аджунер – колишній директор ЄБРР в Україні; Педер Остермарк Андреасен – президент та виконавчий директор данського оператора магістральних мереж Energinet (Данія); Олів'єр Апперт – виконавчий директор Академії технологій (Франція) та Луїджі де Франсісі – співзасновник та виконавчий директор DFC Economics (Італія).

Перше засідання Наглядової ради ДП «НЕК «Укренерго» відбулося 2-3 листопада, усі члени Наглядової Ради підписали відповідні контракти з ДП «НЕК «Укренерго».⁶⁶ Формування Наглядової ради є важливим кроком на шляху корпоратизації НЕК «Укренерго» та отримання ним статусу ОСП.

15 листопада ДП «НЕК «Укренерго» та ДП «Молделектрика» узгодили і підписали фінальні додатки до Експлуатаційної угоди про паралельну роботу в спільному блоці регулювання Україна – Республіка Молдова. Додатки складаються з наступних документів :

- Положення по визначенню зовнішніх елементів та розрахунку критеріїв безпеки N-1;
- Положення по плануванню режимів роботи ОЕС України і ЕС Молдови;
- Порядок обміну даними телевимірювань і телесигналізацій для інформаційного обміну між ДП «НЕК «Укренерго» та ДП «Молделектрика»;
- Технічні параметри процесу обміну даними з використанням протоколу ICS2;
- Порядок узгодження та розподілу доступної пропускної спроможності міждержавного перерізу Україна – Молдова.

Підписання цих документів означає завершення підготовки Експлуатаційної угоди про створення блоку регулювання в складі енергосистем України та Республіка Молдова.⁶⁷

07 листопада НКРЕКП оприлюднила проект постанови «Про затвердження Тимчасового порядку визначення обсягів купівлі електричної енергії на оптовому ринку електричної енергії постачальниками та операторами системи розподілу на перехідний період до дати початку дії нового ринку електричної енергії».⁶⁸ Відповідно до Тимчасового порядку до початку запровадження повномасштабного конкурентного ринку електричної енергії, ОСП має закуповувати електричну енергію в ОРЕ для покриття всіх витрат, пов'язаних із транспортуванням електричної енергії в точку розподілу (передачі).

До початку запуску повномасштабного ринку відсутній порядок формування погодинних, добових та місячних обсягів купівлі електричної енергії на ОРЕ та порядок для постачальників для купівлі електричної енергії на потреби їх споживачів та/або на власні потреби, тому такий Тимчасовий порядок є необхідним. Він встановлює вимоги щодо процедур підготовки та передачі даних комерційного обліку, необхідних для проведення розрахунків на ОРЕ України в перехідний період.

8 листопада НКРЕКП видала рекомендації для споживачів стосовно процедури закупівлі електроенергії на 2019 рік.⁶⁹

Регулятор розпочав видачу нових ліцензій на право провадження діяльності з розподілу електричної енергії як колишнім облenerго, так і іншим власникам розподільчих мереж. Ліцензії набирають чинності **з 01 січня 2019 року**. З цієї ж дати втрачають дію ліцензії на право провадження господарської діяльності з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними

⁶⁵ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245316002&cat_id=35109

⁶⁶ <https://ua.energy/osnovni-podiyi/naglyadova-rada-ukrenergo-v-diyi/>

⁶⁷ <https://ua.energy/osnovni-podiyi/ukrenergo-ta-moldelektryka-pidpyshut-ugodu-pro-paralelnu-robotu-u-spilnomu-blotsi-regulyuvannya-u-grudni/>

⁶⁸ <http://www.nerc.gov.ua/?news=8233>

⁶⁹ <http://www.nerc.gov.ua/?news=8244>

Електроенергетика та ядерна безпека

мережами та ліцензії на право провадження господарської діяльності з постачання електричної енергії за регульованим тарифом. Споживачі укладають договори на закупівлю послуг з розподілу електричної енергії та закупівлю електричної енергії (товару). Первинним є договір на розподіл і тільки за його наявності може бути укладений договір на постачання електроенергії. Малі непобутові та побутові споживачі мають право на постачання електричної енергії на умовах універсальної послуги. Іншим споживачам продаж електричної енергії Замовникам має здійснюватися за вільними (ринковими) цінами.

23 листопада НКРЕКП оприлюднив проекти тарифів на послуги з розподілу електричної енергії та тарифи на послуги постачальників універсальних послуг, що є ключовою умовою для успішного відокремлення діяльності з постачання від діяльності з розподілу електричної енергії.⁷⁰ У жовтні Регулятор прийняв Порядок встановлення (формування) тарифів на послуги з розподілу електричної енергії (постановою від 05.10.2018 № 1175, та Методику розрахунку тарифу на послуги постачальника універсальних послуг, затвердженою постановою від 05.10.2018 № 1176, відповідно до яких і здійснено розрахунок.

27 листопада НКРЕКП прийняла рішення про зменшення тарифу 2018 року для Укренерго як ОСП на 215,172 млн грн. до 3,45 коп./кВт год.⁷¹ Цю суму у 2017 році ДП НЕК «Укренерго» отримала в результаті економії на закупівлях. 4 вересня цього року Укренерго отримало від НКРЕКП дозвіл на використання заощаджених коштів під зобов'язання надати пакет необхідних документів щодо змін до інвестпрограми до 1 жовтня 2018 р. На думку Регулятора ДП НЕК «Укренерго» не дотрималася порядку погодження інвестпрограми, хоча і надала документи про погодження.

Захист прав споживачів

НКРЕКП вдруге оприлюднила проект Постанови **«Про затвердження Порядку врегулювання спорів, які виникають між суб'єктами господарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг»**⁷²

Після першого оприлюднення та отримання зауважень Регулятор вносив зміни до проекту постанови НКРЕКП «Про затвердження Правил врегулювання спорів, які виникають між суб'єктами господарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг» і тому новий проект потребує повторного оприлюднення та обговорення.

19 листопада НКРЕКП оприлюднила проект постанови НКРЕКП «Про затвердження форм звітності НКРЕКП для учасників ринку електричної енергії та інструкцій щодо їх заповнення»⁷³.

Директива, Директива 2009/72/ЕС від 13 липня 2009 року щодо загальних правил для внутрішнього ринку електроенергії та така, що скасовує Директиву 2003/54/ЕС (Стаття 305 , Глава 14, Розділ IV Угоди про асоціацію Україна- ЄС)

Відповідно до положень постанови НКРЕКП від 19.06.2018 № 459 «Про затвердження Порядку збору та передачі даних щодо функціонування ринку електричної енергії для оприлюднення на платформі прозорості ENTSO-E», ДП «НЕК «Укренерго» передано функції Місцевого органу видачі енергетичних

⁷⁰ <http://www.nerc.gov.ua/?news=8324>

⁷¹ <https://ua.energy/media/pres-tsentr/pres-relizy/nkrekp-pozbavylo-ukrenergo-215-mln-grn-taryfnyh-koshtiv-u-grudni-2018-roku/>

⁷² <http://www.nerc.gov.ua/?news=8271>

⁷³ <http://www.nerc.gov.ua/?news=8287>

Електроенергетика та ядерна безпека

кодів ідентифікації (кодів EIC) ENTSO-E від ДП «Енергоринок» та організовано процедуру видачі енергетичних кодів ідентифікації (кодів EIC) на базі Підприємства.⁷⁴

Ст.339, Глава 1, Розділ V Угоди про асоціацію Україна- ЄС, Ринок вугілля

Антимонопольний комітет України 8-9 листопада 2018 року провів для центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування навчальний курс «Система державної допомоги в Україні» на якому, серед іншого, обговорювались критерії державної допомоги для вугільної галузі⁷⁵. Проведенню заходу передувало оприлюднення 25 жовтня проекту Постанови КМУ «Про затвердження Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання у вугільній галузі».

Проектом акта передбачається впровадження правового регулювання відносин між Антимонопольним комітетом України (як Уповноваженим органом з питань державної допомоги), надавачами та отримувачами державної допомоги на закриття виробничих вугледобувних підприємств або виробничих підрозділів, покриття виняткових витрат, забезпечення доступу до запасів вугілля, початкові інвестиції, покриття поточних витрат виробництва.

Відповідно до вищезазначеного Порядку державна допомога у вугільній галузі може бути визнана допустимою для конкуренції лише якщо вона відповідає положенням Порядку. Державна допомога не надається збитковим та безперспективним вугледобувним підприємствам на початкові інвестиції та покриття поточних витрат виробництва, а загальний обсяг державної допомоги вугільній галузі, що надається як допомога на закриття шахт та допомога для покриття поточних витрат виробництва, повинен щороку скорочуватися відповідно до обсягів, встановлених Програмою реструктуризації вугільної галузі.⁷⁷

Відповідно до «Закону про державну допомогу суб'єктам господарювання» державна допомога визнана недопустимою має бути повернута надавачу державної допомоги.⁷⁸

9 листопада прем'єр-міністр під час "години запитань до уряду" у Верховній Раді заявив, що було прийнято рішення про виділення 500 млн грн на підтримку шахт. Прем'єр міністр також згадав про роботу над запуском Національної вугільної компанії. Зазначимо, що ДП Національна вугільна компанія мала бути створена відповідно до розпорядження КМУ 1019-р від 06.12.2017 проте досі не функціонує.⁷⁹ Раніше повідомляли, що «Національна вугільна компанія» створена, ухвалено статут, проте виник ряд проблем, в тому числі проблеми на етапі передачі вугледобувних підприємств до новоствореної компанії, адже майже все майно державних вугільних підприємств арештоване і для того щоб його передати, треба пройти певні процедури.

За результатом проведених 19 жовтня Комітетських слухань на тему «Державний сектор вугільної промисловості на шляху до... Стратегічне бачення і бюджетний процес» був підготовлений відповідний проект Рекомендацій. У проекті серед іншого зазначено, що державний сектор вугільної галузі України на сьогодні знаходиться у край критичному стані, як технічному, економічному так і в соціальному. Основним чинником, що заважає та перешкоджає розвитку галузі, є недостатній обсяг коштів для технічного переоснащення галузі, який на сьогодні не дає можливості забезпечити випереджаюче введення в експлуатацію виробничих потужностей. Проведена приватизація не призвела до становлення конкурентного ринку енергетичного вугілля, очевидне домінуюче

⁷⁴ <https://ua.energy/osnovni-podiyi/ukrenergoperedano-funktsiyi-mistsevogo-organu-vydachi-energetychnyh-kodiv-identyfikatsiyi/>

⁷⁵ <http://auc.org.ua/novyna/prezentaciyni-materialy-pro-derzhavnu-dopomogu-subyektam-gospodaryuvannya>

⁷⁶ http://auc.org.ua/sites/default/files/sectors/u-139/module_4_en-ua_0.pdf

⁷⁷ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/15178-14.11.18.pdf>

⁷⁸ <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1555-18>

⁷⁹ <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/glava-uryadu-pro-situaciyu-u-vugilnij-galuzi-do-kincyaroku-stabilizuvati-robotu-i-perejti-do-modernizaciyi>

Електроенергетика та ядерна безпека

становище приватної компанії ДТЕК, що створює ризики цінового тиску та диктату умов постачання вугілля на ринок.

Також проект передбачає рекомендацію Верховній Раді України прийняти проект Закону від 05.09.2018 року № 9049 про внесення змін до деяких законів України щодо створення умов для забезпечення державної підтримки у вугільній галузі. Проектом зазначеного Закону передбачається продовжити дію положень про тимчасове зупинення виконавчих проваджень та заходів примусового виконання рішень, а також про заборону на порушення справ про банкрутство щодо державних вугільних підприємств, крім рішень про виплату заробітної плати, вихідної допомоги, інших виплат (компенсацій), що належать працівнику у зв'язку з трудовими відносинами тощо та рішень про стягнення заборгованості до фондів загальнообов'язкового соціального страхування та Пенсійного Фонду України. У чинній редакції відповідних норм вказані положення діють до 1 січня 2019 року.⁸⁰

Ситуація з затримками виплат заробітних плат на державних вугільних підприємствах продовжується. Станом на 27 листопада заборгованість державних вугільних підприємств перед гірниками, за оперативними даними Міненерговугілля, складає приблизно 576 млн. гривень.⁸¹

Ст.342, Глава 1, Розділ V Угоди про асоціацію Україна- ЄС ,Співпраця в атомній сфері, Директива № 96/29/Євратом, Директива Ради № 2006/117/Євратом, Директива Ради № 2003/122/Євратом

Рівненська АЕС успішно пройшла комплексну інспекційну перевірку Держатомрегулювання України щодо дотримання норм та правил з ЯРБ при експлуатації АЕС та впровадження заходів Комплексної (зведеної) програми підвищення рівня безпеки енергоблоків АЕС України⁸².

Кабінет Міністрів України збільшив витрати власних коштів ДП «НАЕК «Енергоатом» на виконання Комплексної (зведеної) програми підвищення рівня безпеки енергоблоків атомних електростанцій до 26 млрд 893 млн грн (без ПДВ). Відповідна постанова про внесення змін до розділу «Обсяги та джерела фінансування» КЗПБ прийнята Кабміном 7 листопада 2018 року⁸³.

9 листопада на ЮУАЕС завершилася партнерська перевірка ВАО АЕС. За її результатами команда провідних міжнародних експертів у галузі атомної енергетики назвала області діяльності атомної станції, де слід докласти зусиль для приведення їх у відповідність до кращої світової практики, а також визначила сильні сторони в роботі підприємства, які в подальшому можуть бути представлені світовому атомному співтовариству для вивчення та застосування на інших майданчиках⁸⁴.

16 листопада на Хмельницькій АЕС відбулася нарада з питань продовження терміну експлуатації першого енергоблока. Проектний термін експлуатації енергоблока №1 Хмельницької АЕС спливає 13 грудня 2018 року, у листопаді цього року енергоблок зупиняється на планово-попереджувальний ремонт тривалістю 257 діб, під час якого будуть виконані всі необхідні заходи - заміна обладнання, яке відпрацювало свій ресурс, на сучасне, що відповідає вимогам безпечної експлуатації атомного енергоблока, комплекс робіт із підвищення безпеки і надійності, постфукусімні заходи, - все те, що входить до Комплексної зведеної програми підвищення безпеки, затвердженої урядом. Виконання цих умов є обов'язковими для отримання ліцензії на продовження експлуатації енергоблока⁸⁵.

⁸⁰ <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=64552&pf35401=462906>

⁸¹ <http://kvpu.org.ua/uk/news/6/3164-zaborhovanist-z-pochatku-roku-zrosla-na-21-8protsent>

⁸² <http://www.energoatom.kiev.ua/ua/press/nngc/55017-na-raes-vdbulas-perevrka-dotrimannya-vimog-z-yadernu-ta-radatcyino-bezpeki/>

⁸³ <http://www.energoatom.kiev.ua/ua/press/nngc/55040-kabnet-mnstrv-ukrani-zatverdiv-zblshennya-fnansuvannya-kzpb-vlasnimi-koshtami-energoatoma-do-mlrd-grn/>

⁸⁴ <http://www.energoatom.kiev.ua/ua/press/nngc/55043-na-yuinoukranskyi-atomnyi-stantc-zavershilasya-partnerska-perevrka-vao-aes/>

⁸⁵ <http://www.energoatom.kiev.ua/ua/press/nngc/55062-na-hmelnitskyi-aes-vdbulasya-narada-z-pitan-prodovijennya-termnu-ekspluatatsi-pershogo-energobloka/>

Електроенергетика та ядерна безпека

26 листопада 2018 року відбулись публічні обговорення питань реалізації Комплексної (зведеної) програми підвищення безпеки енергоблоків атомних електростанцій України, плану екологічних і соціальних заходів і плану залучення зацікавлених сторін КЗПБ. В обговоренні взяли участь фахівці ДП «НАЕК «Енергоатом», Запорізької АЕС, консультант групи управління проектом КЗПБ, представник ВП «Атомпроєктінжиніринг» та громадськість міста Енергодар⁸⁶.

Протягом останнього тижня листопада аналогічні обговорення відбулись на ЮУАЕС⁸⁷ та РАЕС⁸⁸.

Президент НАЕК «Енергоатом» та генеральний директор Європейського ядерного форуму FORATOM, провели робочу зустріч з метою обговорення перспектив співробітництва та розвитку атомної галузі в Європейському Союзі. Зустріч відбулась 29 листопада за участі представників Енергоатома та підприємств-членів Асоціації «УЯФ». УЯФ став членом FORATOM у 2011 році. На зустрічі Генеральний Директор FORATOM презентував нову Концепцію розвитку атомної енергетики ЄС до 2050 року та звернув увагу на звіт Європейської Комісії, який був опублікований 28 листопада 2018 року. Відповідно до звіту, з метою забезпечення виконання зобов'язань Європи з низьковуглецевого розвитку енергетики до 2050 року, доля ядерної генерації у енергетичному балансі Європи має складати приблизно 25 %. На сьогодні встановлена потужність АЕС Європи складає 120 ГВт, що становить 26 % від загального виробництва електроенергії. «Головним пріоритетом діяльності Європейського ядерного форуму є врегулювання питань щодо продовження строків експлуатації атомних блоків для того щоб забезпечити збереження цього показника. Зазначимо, що НАЕК «Енергоатом» увійшов до першої п'ятірки рейтингу ENERGY INTELLIGENCE GROUP «Кращі зелені енергогенерації: Безвуглецеві генеруючі потужності» (Top Green Power Generators: Carbon-Free Generation Capacity). Рейтинг, в який включено 20 найбільших енергогенеруючих компаній світу, був підготовлений Міжнародним інформаційно-аналітичним агентством Energy Intelligence Group⁸⁹.

Залишається нерозглянутим проект Закону України №9039 «Про внесення змін до Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» щодо генерального проектувальника ядерної установки та об'єкта, призначеного для поводження з радіоактивними відходами». Наразі законопроект знаходиться на ознайомленні у Комітеті з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки. Розгляд був запланований на засіданні Комітету двічі протягом листопада, проте обидва рази був відкладений у зв'язку з відсутністю кворуму. Метою прийняття проекту Закону є упорядкування проектної діяльності в ядерній галузі, забезпечення проектування виключно компетентними в атомній енергетиці проектними організаціями, які мають необхідні людські та матеріально-технічні ресурси, досвід проектування, є резидентами України та забезпечать здійснення авторського супроводу, збереження та підтримку в актуальному стані повного комплексу проектної документації на ядерну установку та об'єкт, призначений для поводження з радіоактивними відходами та спадкоємності за будь-яких структурних змін у проектних організаціях в ядерній галузі^{90, 91}.

Ст.342, Глава 1, Розділ V Угоди про асоціацію Україна- ЄС, Співпраця в атомній сфері Співробітництво спрямовується на вирішення проблем, що виникли внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС

⁸⁶ <http://www.energoatom.kiev.ua/ua/press/nngc/55101-na-zaporzkyi-aes-vdbulisya-chergov-publchn-obgovorennya-pitan-realzats-kzpb-energoblokv-aes-ukrani/>

⁸⁷ <http://www.energoatom.kiev.ua/ua/press/nngc/55105-u-mstsuputniku-yuaaes-vdbulosya-publchne-obgovorennya-pitan-realzats-kompleksno-programi-pdvischennya-bezpeki-aes-a-takoj-planu-ekologichnih-ta-sotcalnih-zahodv/>

⁸⁸ <http://www.energoatom.kiev.ua/ua/press/nngc/55119-u-mstsuputniku-raes-vdbulisya-publchn-obgovorennya-realzats-zahodv-kzpb/>

⁸⁹ <http://www.energoatom.kiev.ua/ua/press/nngc/55092-reyiting-energy-intelligence-group-energoatom-v-pershyi-pyattrc-nayibshih-zelenih-energokompaniy-svtu/>

⁹⁰ <http://kompek.rada.gov.ua/documents/zasid/73669.html>

⁹¹ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64535

Електроенергетика та ядерна безпека

13 листопада прес-служба ДАЗВ повідомила, що українські фахівці спільно з експертною місією МАГАТЕ розробляють рекомендації для вдосконалення законодавчої термінології у сфері поводження з РАВ. Українська термінологія у сфері поводження з РАВ була законодавчо встановлена переважно у 1990-х роках і наразі не відповідає міжнародним стандартам.

Робоча група у складі експертів МАГАТЕ, ДАЗВ, ДП «НАЕК «Енергоатом», ДСП «ЧАЕС» та підприємств ДК «УкрДО «Радон» детально вивчила основні документи, що на законодавчому рівні визначають процес поводження з радіоактивними відходами. У результаті вони виявили низку проблемних питань, які потребують якнайшвидшого коригування з огляду на перспективу появи великої кількості РАВ від зняття енергоблоків АЕС з експлуатації та демонтажу обладнання 1-3 енергоблоків ЧАЕС. За словами експертів, завчасне удосконалення українського законодавства дозволить уникнути затримок під час проведення цих великомасштабних робіт. Основою для розробки рекомендацій експертів є керівництво з безпеки МАГАТЕ (GSR Part 3), Глоссарій МАГАТЕ 2016 року та інші документи МАГАТЕ (GSR Part 5, GSR Part 6 та SSR-5), які є загальновизнаними міжнародними зразками термінології у сфері поводження з РАВ⁹².

Відповідно до повідомлення прес-служби ДАЗВ від 15 листопада українські фахівці у сфері поводження з РАВ та експерти МАГАТЕ розробляють рекомендації щодо практичних аспектів удосконалення класифікації для захоронення РАВ. У квітні цього року Верховна Рада у першому читанні прийняла законопроект, який має змінити національну класифікацію РАВ відповідно до міжнародних стандартів. З прийняттям цього закону необхідно бути внести зміни і до нормативних документів та підзаконних актів України, що стосуються захоронення РАВ. Участь експертів МАГАТЕ в аналізі документів та розробці рекомендацій щодо їх удосконалення дозволяє залучити наявний міжнародний досвід імплементації документів GSR Part 5, GSG-1 і SSR-5 у нормативну базу. Таким чином, українська система поводження з РАВ гарантовано відповідатиме світовим стандартам⁹³.

29 листопада 2018 року завершився проект міжнародної технічної допомоги Європейського Союзу «Підтримка при поводженні з радіоактивними відходами на промисловому комплексі «Вектор» в Україні». Бенефіціаром цього проекту, спрямованого на посилення безпеки при поводженні з усіма видами радіоактивних відходів (РАВ), виступило Державне агентство України з управління зоною відчуження. Результатом реалізації проекту стало – технічне завдання на проектування Технологічного корпусу з переробки твердих РАВ, звіт з аналізу безпеки об'єкта, звіт з оцінки впливу на довкілля і звіт щодо відповідності санітарним вимогам України. Окрім того, експерти підготували рекомендації та обґрунтування вибору критеріїв приймання відходів на захоронення в СОПСТРВ та сховища типу ТРВ-1 і ТРВ-2 на основі переоцінки їх безпеки з урахуванням зауважень Держатомрегулювання. Ці кроки підвищать безпеку та економічну ефективність поводження з РАВ в Україні задля досягнення довгострокової мети – остаточного та безпечного їх захоронення.⁹⁴

⁹² <http://dazv.gov.ua/novini-ta-media/vsi-novyny/magate-rozrobit-dlya-ukrajini-rekomendatsiji-shchodo-udoskonalennya-terminologiji-shcho-zastosovuetsya-v-ukrajinskomu-zakonodavstvi-u-sferi-povodzhennya-z-radioaktivnimi-vidkhodami.html>

⁹³ <http://dazv.gov.ua/novini-ta-media/vsi-novyny/magate-dopomaga-ukrajini-udoskonalyuvati-sistemu-povodzhennya-z-radioaktivnimi-vidkhodami.html>

⁹⁴ <http://dazv.gov.ua/novini-ta-media/vsi-novyny/dazv-z-dopomogoyu-es-prodovzhuje-udoskonalyuvati-ukrajinsku-sistemu-povodzhennya-z-radioaktivnimi-vidkhodami.html>

Енергетична ефективність та соціальні питання

Протягом листопада експерти робочої групи «Енергоефективність та соціальні питання» зафіксували лише обмежений прогрес по деяких напрямках моніторингу. Найбільш значною подією у цій сфері стало формування кворуму Наглядової ради новоствореного Фонду енергоефективності, що дозволяє організації прискорити процес формування операційних органів, наймати керівників та лінійний персонал. Водночас, програма «теплих кредитів» знову отримала у Державному бюджеті на 2019 рік критично низький рівень фінансування – як і минулого року, мова йде про 400 млн грн. Відповідно, можна очікувати повторення сценарію 2018 року, коли надані кошти закінчилися ще до завершення квітня. Стабільно активною залишається робота Держенергоефективності із популяризації програм енергетичного менеджменту, енергетичних аудитів та ЕСКО-контрактів, а у сфері енергетичної ефективності будівель з'явилися перші інструменти із пошуку та зв'язку із фахівцями з сертифікації будівель та інженерних систем, систематичне навчання яких почалося раніше цього року. Та найбільш проблемною залишається реформування моделі надання житлово-комунальних субсидій найменш захищеним верствам населення, оскільки новий підхід, запропонований Мінфіном цього місяця, має критичні недоліки, які не дозволяють говорити про реальну монетизацію.

Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність

Протягом листопада, прогрес у розробці проекту Закону України «Про енергетичну ефективність» не було зафіксовано. Як і раніше, документ знаходиться на розгляді та доопрацюванні у Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, а наступним кроком має стати оприлюднення фіналізованого тексту законопроекту, що також враховуватиме зауваження, отримані від заінтересованих центральних органів виконавчої влади, на сайті Мінрегіону для громадського обговорення.

Енергетичні аудити та системи енергетичного менеджменту (Стаття 8)

Виконання вимог статті 8 Директиви 2012/27/ЄС принципово здійснюється через реалізацію Плану заходів із впровадження систем енергетичного менеджменту в бюджетних установах, затвердженого розпорядженням Кабміну від 26.04.2017 року №732-р. Хоча вузький предмет регулювання цього акту, а саме виключно бюджетні установи та організації державної форми власності, не дозволяє говорити про повну імплементацію необхідних положень, принаймні у частині виконання цього розпорядження можна зафіксувати певні здобутки. Відповідно до інформації, отриманої експертами робочої групи у відповідь на інформаційний запит, станом на листопад Держенергоефективності продовжує розробляти порядок сертифікації систем енергоменеджменту у бюджетних установах, національну систему енергетичного моніторингу та бенчмаркінгу, а також готує систематичний хаб знань щодо кращих практик впровадження енергоменеджменту у бюджетних установах на власному веб-сайті. За інформацією Агентства, станом на кінець листопада та чи інша система енергоменеджменту та проведення енергомоніторингу вже запроваджена у 97 містах (з них 21 обласні центри), 13 регіонах, а також у 10 ОТГ, а ще у 35 ОТГ – розробляється і готується до запровадження.⁹⁵

Одним з прикладів фактичної роботи із підтримки місцевої влади у листопаді стала реалізація спільних намірів Держенергоефективності та Житомирської обласної державної адміністрації, викладених у відповідному Меморандумі від 2017 року. Із допомогою фахівців профільного Агентства місцева влада Житомирщини розробила Концепцію та Положення про енергетичний менеджмент об'єктів обласного підпорядкування і затвердила ці документи 10-го листопада. Варто зазначити, що протягом року після

⁹⁵ <https://www.kmu.gov.ua/ua/events/27-listopada-derzhenergoefektivnosti-ta-asociaciya-otg-zmicnyat-spivpracyu-u-sferi-energoefektivnosti-ta-chistij-energetici>

Енергетична ефективність та соціальні питання

підписання Меморандуму у Житомирській ОДА створено відділ з енергоменеджменту; розроблено зміни до обласної програми енергоефективності щодо фінансування організаційних заходів у цій сфері; визначено алгоритм побудови системи енергомоніторингу на обласних об'єктах; передбачено відповідальних осіб за реалізацію енергомоніторингу. Крім того, заплановано до кінця цього року підключити перші 35 об'єктів охорони здоров'я та освіти до системи енергомоніторингу⁹⁶.

Облік (Стаття 9)

Державну реєстрацію Мін'юсту 16-го листопада отримав наказ Мінрегіону від 12.10.2018 року № 270 "Про затвердження порядку прийняття приладу обліку на абонентський облік", розроблений на виконання профільного закону «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання»⁹⁷. Натомість проект іншого наказу, який проходить тривале узгодження у зв'язку із чутливістю предмету регулювання, досі перебуває у Міністерстві та готується до подання до Мін'юсту: "Про затвердження Методики розподілу між споживачами обсягів спожитих у будівлі комунальних послуг" (об'єднано з проектом акту про затвердження Методики визначення та розрахунку поправкових коефіцієнтів для розподілу обсягу спожитої теплової енергії між окремими споживачами (у наріжних квартирах (приміщеннях), квартирах (приміщеннях), розмішених та перших і останніх поверхах будівлі тощо). Після прийняття цього наказу, робота з розробки нормативно-правових актів на виконання профільного закону буде завершена.

У листопаді експерти проекту та громадськість змогли уперше побачити точні та детальні дані з рівня оснащеності будівель вузлами комерційного обліку комунальних послуг за новою методикою⁹⁸. Станом на завершення листопада фахівцями Держенергоефективності були опубліковані такі дані.

Оснащення будівель житлових та нежитлових будівель вузлами комерційного обліку теплової енергії		
77,5% житлових будівель		
77,7% нежитлових будівель		
	Житлові будівлі	Нежитлові будівлі
Найвищі показники	Черкаська, Миколаївська, Вінницька області	Миколаївська область
Найнижчі показники	Луганська, Тернопільська, Кіровоградська області	Житомирська та Київська області
Оснащення будівель житлових та нежитлових будівель вузлами комерційного обліку гарячої води		
21,3% житлових будівель		
53,1% нежитлових будівель		
	Житлові будівлі	Нежитлові будівлі
Найвищі показники	Київська і Донецька області (Житомирський, Закарпатській, Кіровоградській, Одеській, Херсонській та Чернівецькій областях послуги з гарячого водопостачання не надаються)	Київська, Львівська, Хмельницька, Дніпропетровська області (В Житомирській, Закарпатській, Кіровоградській, Одеській, Херсонській та Чернівецькій областях послуги з гарячого водопостачання не надаються)
Найнижчі показники	Інші області	м. Київ, Сумська та Луганська області

⁹⁶ <http://sae.gov.ua/uk/news/2655>

⁹⁷ <https://ips.ligazakon.net/document/view/RE32756?an=64>

⁹⁸ <http://sae.gov.ua/uk/content/commercial-accounting>

Енергетична ефективність та соціальні питання

Оснащення житлових та нежитлових будівель вузлами комерційного обліку питної води		
71,1% житлових будівель		
93,6% нежитлових будівель		
	Житлові будівлі	Нежитлові будівлі
Найвищі показники	Миколаївська, Івано-Франківська та Закарпатська області	Дніпропетровська, Вінницька та Донецька області
Найнижчі показники	Полтавська, Запорізька, Харківська, Чернівецька області	

Ринок енергосервісу (Стаття 18)

Протягом листопада 2018 року профільне Агентство активно реалізовувало державну політику щодо підтримки становлення ринку енергосервісу, у тому числі, через надання фахової консультативної допомоги іншим органам державної влади, у першу чергу тим, що є розпорядниками значної кількості балансових будівель, які потребують термомодернізації. Так, у листопаді був підписаний черговий Меморандум щодо посилення співпраці для залучення ЕСКО-інвестицій у підвищення енергоефективності об'єктів, підпорядкованих Міністерству внутрішніх справ (Нацполіції, ДСНС, Державного НДІ МВС, гуртожитків, військових містечок та частин, а також медичних закладів). За результатами підписаного Меморандуму МВС вже відібрало 35 об'єктів, які можуть зацікавити ЕСКО-інвесторів^{99,100}. Крім цього, Держстат та ДСНС видали накази щодо проведення ЕСКО-тендерів для 11 будівель Держстату, у т.ч. головної будівлі служби та регіональних представництв; 2 будівель ДСНС¹⁰¹. Загалом, на сьогодні вже відібрано 150 потенційних об'єктів ДСНС та 30 потенційних ЕСКО-об'єктів Держстату¹⁰².

Серед іншого, Агентство підписало Меморандум про співпрацю для широкого впровадження проектів з енергоефективності та відновлюваної енергетики у місцевих громадах із Асоціацією ОТГ, яка об'єднала вже близько 200 органів місцевого самоврядування. У рамках зазначеного Меморандуму сторони домовилися працювати над: розробкою та впровадженням місцевих програм з енергоефективності та відновлюваної енергетики; розробкою та впровадженням енергетичних планів із заміщення традиційних видів палива альтернативними; реалізацією проектів: генерації енергії з біомаси, біогазу, сміття; будівництва потужностей з виробництва біоетанолу та біодизелю; впровадження ЕСКО-проектів¹⁰³.

Іншим прикладом такої роботи став тематичний семінар стосовно особливостей, переваг та перспектив впровадження ЕСКО-механізму в бюджетній сфері, проведений фахівцями ДАЕЕ за участі Голови Полтавської обласної ради, членів Української асоціації енергосервісних компаній та об'єднаних територіальних громад у Полтаві¹⁰⁴. Також керівник Держенергоефективності безпосередньо презентував особливості залучення ЕСКО-інвесторів для модернізації об'єктів органів влади на семінарі, ініційованому Держенергоефективності та профільним Проектом ПРООН¹⁰⁵.

Національний фонд енергоефективності, фінансування і технічна підтримка (Стаття 20)

Протягом листопада відбулася вирішальна подія на шляху до початку роботи Фонду енергоефективності України: новостворена організація отримала кворум свого ключового керуючого

⁹⁹ <http://saee.gov.ua/uk/news/2641>

¹⁰⁰ http://mvs.gov.ua/ua/pages/745_ENERGOEFEKTIVNIST.html

¹⁰¹ <http://saee.gov.ua/uk/news/2665>

¹⁰² http://saee.gov.ua/uk/content/energoserwis_1

¹⁰³ <http://saee.gov.ua/uk/news/2683>

¹⁰⁴ <http://saee.gov.ua/uk/news/2654>

¹⁰⁵ <http://saee.gov.ua/uk/news/2676>

Енергетична ефективність та соціальні питання

органу – Наглядової ради. Орган, що складається з 5-ти членів, спочатку поповнили два незалежних учасника, що перемогли у відкритому та публічному конкурсі, участь у якому взяли 56 претендентів. Переможцями стали Віце-президент Національного агентства з енергозбереження Польщі Анджей Райкевич, а також голова асоціації ОСББ «Лучани» Юлія Сабатюк¹⁰⁶. Крім того, за процедурою конкурсного відбору були визначені дві особи-претенденти на посади незалежних членів Наглядової ради, які залишаться у резерві; ними стали Лаура Гарбенчуте-Бакієне з Литви та Каріна Лучінкіна з Великої Британії. Вже через кілька днів після оголошення результатів конкурсного відбору, 29-го листопада із членами Наглядової ради Фонду енергоефективності, що представлятимуть Уряд України, визначився і Кабінет Міністрів України. Зокрема, були призначені ще двоє членів Ради: Юрій Гелетій, заступника Міністра фінансів України, який координуватиме роботу з державними коштами і міжнародними фінансовими інституціями, а також Наталія Хоцянівська, директорка Департаменту економіки систем життєзабезпечення Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України. Таким чином, станом на кінець листопада 4 з 5 членів Наглядової ради були призначені на свої посади, що означає, що вже зараз, не очікуючи на призначення останнього члена (що представлятиме інтереси міжнародних фінансових інституцій та Європейського Союзу), Наглядова рада зможе почати здійснювати свої функції, зокрема, формувати виконавчі органи Фонду та призначати ключових менеджерів. Такий прогрес у створенні органів Фонду дав підстави Прем'єр-міністру В.Гройсману спрогнозувати початок його роботи у другому кварталі 2019 року.¹⁰⁷ Хоча такі терміни загалом можливі, щоб домогтися такої цілі усім пов'язаним сторонам процесу доведеться значно прискорити виконання своїх функцій.

Крім того, профільний Віце-прем'єр-міністр Г.Зубко повідомив, що Уряд Німеччини планує надати додатково 10 млн євро в рамках співпраці по Фонду енергоефективності, зокрема на проекти, які будуть спрямовані на перетворення субсидій на інвестиції в енергоефективність. Також до кінця року очікується підписання угоди між Україною і ЄС про направлення додатково 50 млн євро в Мультидонорський фонд¹⁰⁸.

Після довготривалої процедури узгодження рішення продовження програми «теплі кредити» лише 8 листопада на засіданні Комітету Верховної Ради з питань бюджету було ухвалено рішення Уряду щодо спрямування додатково 100 млн грн на дофінансування цієї програми для ОСББ до кінця 2018 року¹⁰⁹. Незважаючи на необхідність здійснення значної технічної роботи з боку ОСББ для оформлення та подання усіх документів, належних для отримання цих коштів так близько до кінця року, станом на кінець листопада майже всі додаткові кошти були використані. Крім того, 23 листопада Верховна Рада України прийняла Державний бюджет на 2019 рік, видатки в якому на програму «теплі кредити» аналогічно до двох попередніх років передбачені у розмірі 400 млн грн¹¹⁰. Незважаючи на заклики громадськості та представників ОСББ, а також експертного середовища, що задля недопущення повторення зупинки програми після двох місяців її роботи необхідно збільшити обсяг фінансування, влада прийняла рішення не збільшувати видатки на енергоефективність в рамках програми. Профільний Віце-прем'єр-міністр запевнив, що у 2019 році розпочнеться повноцінна робота Фонду енергоефективності, обсяг фінансування якого перевищує 3 млрд грн. Утім, на думку експертів робочої групи, не можна вважати реалізацію програми «теплі кредитів» та початок надання фінансування через Фонд енергоефективності взаємозамінними. По-перше, ці два інструменти державної політики у сфері енергоефективності мають принципово різні цільові групи, обсяг фінансової підтримки та інші

¹⁰⁶ <http://www.minregion.gov.ua/press/news/komisiya-viznachila-peremozhstiv-konkursu-na-posadi-nezaleznhih-chleniv-naglyadovoyi-radi-fondu-ee-zubko/>

¹⁰⁷ <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2585918-grojsman-fond-energoeektivnosti-zapracue-u-drugomu-kvartali-nastupnogo-roku.html>

¹⁰⁸ <http://www.minregion.gov.ua/press/news/sformovana-bilshist-skladu-naglyadovoyi-radi-fondu-energoeektivnosti-zubko/>

¹⁰⁹ <http://sae.gov.ua/uk/news/2652>

¹¹⁰ <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/byudzhet-2019-prijnyato-400-mln-grn-vidileno-na-tepli-krediti-na-nastupnij-rik>

Енергетична ефективність та соціальні питання

характеристики. Крім цього, на основі розвитку програми «теплих кредитів» можна очікувати відносно невеликий попит на продукти Фонду енергоефективності, оскільки домогосподарства та ОСББ потребуватимуть певного часу для формування довіри до нового формату роботи – через Фонд, у той час як популярність програми «теплих кредитів» лише зростає із кожним роком.

Директива 2010/31/ЄС щодо енергетичної ефективності будівель

Протягом листопада державну реєстрацію у Мін'юсті отримали ще три накази Мінрегіону, прийняті на виконання Закону України «Про енергетичну ефективність будівель» у жовтні:

- Наказ Мінрегіону від 18.10.2018 N 276 «Про затвердження Порядку незалежного моніторингу енергетичних сертифікатів», зареєстровано у Мін'юсті 23 листопада 2018 р. за N 1323/32775;
- Наказ Мінрегіону від 18.10.2018 № 275 «Про затвердження порядку рецензування звітів про обстеження інженерних систем», зареєстровано у Мін'юсті 05 листопада 2018 р. за № 1266/32718¹¹¹;
- Наказ Мінрегіону від 18.10.2018 № 274 «Про затвердження Порядку незалежного моніторингу звітів про результати обстеження інженерних систем», зареєстровано у Мін'юсті 09 листопада 2018 р. за № 1277/32729¹¹².

Крім того, Держенергоефективності на своєму веб-сайті відкрило доступ до бази даних атестованих фахівців (атестованих енергоаудиторів із сертифікації енергетичної ефективності будівель та фахівців з обстеження інженерних систем будівель, а також інженерів-проектувальників)¹¹³ та бази даних сертифікатів енергетичної ефективності будівель¹¹⁴. Також визначено перелік вищих навчальних закладів, з якими Держенергоефективності підписало добровільні Угоди про співробітництво¹¹⁵. Усе це підтверджує початок формування реального ринку спеціалістів, що відповідатимуть за масштабне проведення енергетичних аудитів та сертифікації будівель в Україні, що традиційно називалося одним з найбільш вузьких місць у реалізації положень Директиви 2010/31/ЄС. І хоча до насичення цього ринку має пройти багато часу, важливо відзначити перші позитивні результати зусиль України на цьому шляху.

Директива 2010/30/ЄС про вказування за допомогою маркування та стандартної інформації про товар обсягів споживання та інших ресурсів енергоспоживчими продуктами

План розроблення технічних регламентів на 2018-2019 роки, затвердженим Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України №196, передбачає розробку двох останніх технічних регламентів енергетичного маркування, необхідних для повного виконання Україною своїх зобов'язань за Директивою 2010/30/ЄС (щодо водонагрівачів та щодо обігрівачів приміщень), в останньому кварталі 2018 року. Тим не менше, протягом листопада проекти жодного з цих актів не були оприлюднені на сайті головного розробника – Держенергоефективності.

Водночас, протягом листопада на офіційному веб-сайті Держенергоефективності для громадського обговорення все ж з'явилися деякі документи за близькою тематикою: було оприлюднено проекти технічних регламентів з екодизайну:

¹¹¹ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1266-18>

¹¹² <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1277-18>

¹¹³ http://sae.gov.ua/sites/default/files/BDF_17_12_18.xlsx

¹¹⁴ http://sae.gov.ua/sites/default/files/Energy_audit_25_10_18.xlsx

¹¹⁵ <http://sae.gov.ua/uk/content/buildings-certification>

Енергетична ефективність та соціальні питання

- щодо вимог до екодизайну для люмінесцентних ламп без інтегрованого баласту, газорозрядних ламп високої інтенсивності, а також баластів та світильників призначених для роботи з такими лампами¹¹⁶;
- щодо встановлення вимог з екодизайну для водонагрівачів та баків-акумуляторів¹¹⁷.

Соціальні питання

У рамках першої спроби монетизувати житлово-комунальні субсидії, у 2018 році Уряд запровадив так званий перший етап реформи, прибравши клірингові розрахунки і замінивши їх грошовими. Однак, разом з цим обов'язок оперування коштами був перекладений з органів соціального забезпечення та казначейства на ОСББ та надавачів послуг, що викликало публічний конфлікт та фактичне призупинення реформи майже на рік. Зміни до порядку надання та отримання такої державної допомоги, які запроваджувалися у дві хвили протягом року у квітні, а потім у жовтні 2018 року, не торкнулися процесів адміністрування надання державної фінансової підтримки.

Протягом жовтня з боку представників відповідальних міністерств та Кабінету Міністрів почали надходити повідомлення про намір знову розпочати перший етап фактичної монетизації субсидій з початку січня 2019 року, хоча ознайомитися із фактичними умовами цього процесу не було змоги до цього часу. Утім, 21 листопада 2018 року на офіційній Інтернет-сторінці Міністерства соціальної політики України був оприлюднено для обговорення відповідний проект постанови Кабінету Міністрів України під назвою "Деякі питання надання житлових субсидій населенню у грошовій формі"¹¹⁸. , Однак аналіз цього документу дає підстави стверджувати, що проект передбачає імітацію монетизації і намагання повернути попередній порядок нарахувань та списань обсягів субсидії, з тією лише відмінністю, що функції Держказначейства і частково органів соціального захисту населення виконуватиме Ощадбанк, при чому із комісією, розмір якої не встановлюється. Така модель фактично не надає громадянам-отримувачам субсидій можливості розпоряджатися коштами на власному так званому «субсидійному» рахунку, хоча саме це має бути основною та принциповою характеристикою реальної монетизації. Натомість, нараховані на такий особистий рахунок кошти автоматично списуватимуться за заявками надавачів послуг у порядку визначеної черги.

Наразі із критикою моделі, запропонованої Мінфіном, виступають представники спільноти ОСББ. Крім цього, про необхідність доопрацювання пропозицій, за неофіційною інформацією, заявляють на урядових нарадах і представники НАК «Нафтогаз України».

¹¹⁶ <http://saee.gov.ua/sites/default/files/reglament%20lyuminestentni.docx>

¹¹⁷ <http://saee.gov.ua/sites/default/files/reglament%20vodonagrivachi.docx>

¹¹⁸ https://www.msp.gov.ua/projects/374/?fbclid=IwAR0Jf31ZYXchu28A_3KjHsMq6FYu602Ooq9RziZAahNckNCOgP7SplxxE2I

Довкілля та відновлювані джерела енергії

Європейська Комісія у своєму Звіті про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відзначила прогрес природоохоронних реформ.¹¹⁹ Зокрема, були відзначені перші кроки України в імplementації Паризької угоди, впровадження ОВД та CEO, затвердження Стратегії з відходів та прогресу в апроксимації до положень Паводкової директиви.

Важливим досягненням стало оприлюднення концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення, яка закладає основи впровадження інтегрованого дозволу для підприємств, а також схвалення Концепції створення загальнодержавної автоматизованої системи «Відкрите довкілля».

У свою чергу, в галузі відновлюваної енергетики ключовим питанням залишається прийняття законопроекту щодо впровадження аукціонів.

Директива 2003/4/ЄС про доступ громадськості до екологічної інформації

7 листопада 2018 року Уряд своїм розпорядженням №825-р підтримав Концепцію створення загальнодержавної автоматизованої системи «Відкрите довкілля», яка працюватиме у вільному доступі та об'єднає в одну електронну базу екологічні дані різних центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Зокрема, йдеться про оцифрування екологічної інформації, яка до цього часу знаходиться на паперових носіях або розпорошена по різних установах та відомствах.

У першу чергу в електронний вигляд буде переведено надання адміністративних послуг Мінприроди та аналітику екологічних реєстрів.

Також національна система «Відкрите довкілля» дозволить Україні інтегруватися із зарубіжними реєстрами, кадастрами, інформаційними ресурсами, зокрема, щодо моніторингу стану довкілля та реєстру викидів та перенесення забруднювачів, а також до Спільної екологічної інформаційної системи Європейського екологічного агентства для виробництва, дослідження та оцінки екологічних показників, рекомендованих ООН.

Передбачається, що систему з оцифрованими екологічними даними «Відкрите довкілля» має бути запущено до 2020 року.

Директива 2010/75/ЄС про промислові викиди (всеохоплююче запобігання і контроль забруднень)

Мінприроди оприлюднило для громадського обговорення проект Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення».

Концепція вказує на систему чинних дозволів у сфері довкілля як на одну із регуляторних та інституційних причин значного забруднення довкілля промисловими об'єктами в Україні. Основні завдання концепції: (1) підвищення ефективності державного регулювання у сфері промислового забруднення; (2) зміцнення інституційної спроможності та забезпечення ефективної взаємодії органів, відповідальних за видачу природоохоронних документів дозвільного характеру; (3) удосконалення системи нагляду (контролю) за дотриманням суб'єктами господарювання вимог природоохоронного законодавства.

Залежно від виду діяльності та потужностей Концепція передбачає впровадження двох типів дозволів: інтегрований дозвіл (установки Групи 1) та уніфікований дозвіл (установки Групи 2). Інтегрований дозвіл видаватиметься Мінприроди і міститиме вимоги до гранично допустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, спеціального водокористування, скидання промислових стічних вод у системи централізованого водовідведення, операцій у сфері управління відходами, охорони ґрунтів, ефективності енергоспоживання та використання сировини, дій у випадку

¹¹⁹ https://cdn2-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/_15aL4U8X4gBgA58M87CyiAApUdq8Hwcb-O-u9rf6yU/mtime:1510670011/sites/eeas/files/association_implementation_report_on_ukraine.pdf

Довкілля та відновлювані джерела енергії

аварійних ситуацій та запобігання їм, виведення з експлуатації після закінчення терміну служби обладнання або дострокового припинення виробництва та відновлення території промислового майданчика до безпечного стану, рівнів шумового впливу на довкілля, запахів тощо. Уніфіковані дозволи будуть видавати відповідно до галузевих нормативно-правових актів, що міститимуть граничні обсяги промислового забруднення, вимоги до моніторингу та звітності тощо.

Суб'єкти господарювання, на які поширюється дія Концепції, будуть зобов'язані проводити моніторинг обсягів промислового забруднення та надавати звітність Мінприроди про виконання умов інтегрованого дозволу. Дані про забруднення та результати звітності будуть оприлюднені в електронній інформаційній системі у відкритому доступі.

Концепція передбачає три етапи реалізації заходів: (1) 2019-2021 рр. (план заходів з реалізації концепції, законопроект щодо інтегрованого запобігання, зменшення та контролю промислового забруднення, розробка та ведення реєстру установок, створення електронної інформаційної системи, розробка та затвердження необхідних підзаконних нормативно-правових документів, оптимізація інституційних спроможностей Мінприроди); (2) 2022-2024 рр. (розробка та затвердження Мінприроди висновків найкращих доступних технологій та методів управління для окремих видів діяльності, аналіз та удосконалення нормативно-правової бази у сфері промислового забруднення, підвищення кваліфікації персоналу); (3) 2025-2028 рр. (розробка та затвердження висновків найкращих доступних технологій та методів управління для видів діяльності Додатку 1, удосконалення нормативно-правової бази у сфері промислового аналізу, впровадження програм підвищення кваліфікації персоналу.

Очікується, що в результаті реалізації Концепції буде зменшено промислове забруднення, гармонізовано екологічне законодавство України із законодавством ЄС у сфері промислового забруднення, зменшено адміністративне та регуляторне навантаження, створення та зміцнення інституційної спроможності у сфері промислового забруднення, створення ефективного механізму контролю промислового забруднення і забезпечення доступу громадськості до інформації та участі в процесі ухвалення рішень.

Директива 2009/29/ЄС про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлюваних джерел та якою вносяться зміни до, а в подальшому скасовуються Директиви 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС (Стаття 338 Угоди про асоціацію)

Планується, що прийняття законопроекту щодо впровадження аукціонів дозволить зробити ринок ВДЕ більш конкурентним та залучити нових інвесторів (особливо іноземних, для яких правила аукціонної системи вже давно відомі та зрозумілі).

Серед позитивних змін, які впроваджуватимуться цим законопроектом, експерти зазначають, зокрема, те, що аукціони в обов'язковому порядку проводитимуться на електронних майданчиках, що кваліфікаційні умови до учасників є мінімальними і що передбачається запровадження механізму гарантування конкуренції у разі кількості заявок на аукціоні, котра є меншою за обсяг квоти.

Варто зазначити, що Україна також отримує рекомендації експертів IRENA стосовно запровадження системи аукціонів у галузі ВДЕ.

Також, відповідно до Плану заходів з реалізації першого етапу Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність та конкурентоспроможність», яким передбачено створення електронної платформи торгівлі біопаливом, продовжується обговорення запропонованої законопроектами системи електронної торгівлі, її учасників та функцій.

Що ж стосується запуску ринку «зелених бондів», реалізація якого також передбачена Планом, то наразі Держенергоефективності, Climate Bonds Initiative та UNDP обговорюють можливості щодо запуску такого ринку¹²⁰. Наступним кроком повинна стати розробка Дорожньої карти створення ринку «зелених бондів» і підготовка відповідних підзаконних актів.

¹²⁰ <http://sae.gov.ua/uk/news/2662>

Нафта

Упродовж звітного періоду Урядом ухвалено низку рішень, спрямованих на імплементацію в Україні Директиви 94/22/ЄС. Затверджено новий порядок розпорядження геологічною інформацією. Установлено критерії, за якими оцінюватиметься ступінь ризику під час освоєння нафтових родовищ. Організовано реалізацію через систему ProZorro. Продажі спеціальних дозволів на користування надрами. У рамках бюджетного процесу переглянуті ставки й порядок оподаткування окремих енергетичних продуктів. Зокрема, посилено контроль над обігом авіаційного бензину й палива для реактивних двигунів. Запроваджено ліцензування діяльності суб'єктів господарювання, що виробляють і зберігають пальне та здійснюють торгівлю ним. На два відсоткових пункти підвищено рентну плату за видобуток вуглеводнів. Зменшено ставки акцизного збору для електричних легковиків, а операції з їхнього ввезення в Україну звільнено від обкладення податком на додану вартість. Попри ці позитивні новини, зросла загроза невиконання плану пріоритетних дій Уряду в частині імплементації Директив 99/32/ЄС, 98/70/ЄС і 94/63/ЄС, що засвідчив річний звіт Секретаріату Енергетичного співтовариства¹²¹.

Директива 2009/119/ЄС стосовно накладення на держав-членів ЄС зобов'язання щодо підтримки мінімальних запасів сирої нафти та/або нафтопродуктів (ст. 338 Угоди про асоціацію)

За станом на 05 грудня 2018 року у відкритих джерелах була відсутня інформація про стан опрацювання заінтересованими органами влади розробленого Держрезервом і погодженого Енергетичним співтовариством законопроекту «Про мінімальні запаси нафти та нафтопродуктів» (завдання 129 плану¹²²), який було спрямовано Мінекономрозвитку 12 листопада 2018 року¹²³.

Між тим, 28 листопада 2018 року Прокуратура міста Києва відкрила справу про можливі неправомірні дії «при формуванні запасів нафтопродуктів», в рамках якої Генеральний прокурор України Ю. Луценко 04 жовтня 2018 року повідомляв про вручення голові Держрезерву В. Мосійчуку підозри в завданні збитків державі на суму 6 млн грн¹²⁴. Як зазначалося раніше, пов'язані з цією справою слідчі дії могли завадити роботі з імплементації Директиви 2009/119/ЄС в Україні.

Директива 2009/28/ЄС про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлювальних джерел та якою вносяться зміни до, а в подальшому скасовуються Директиви 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС

На виконання вимог Директиви 2009/28/ЄС у частині заохочення до використання енергії, виробленої з відновлюваних джерел, звільнено від обкладення податком на додану вартість до 01 січня 2023 року операції із ввезення на митну територію України транспортних засобів, оснащених виключно електричними двигунами. Відповідні зміни внесені прийнятим 23 листопада 2018 року проектом закону (реєстраційний номер 9260¹²⁵)¹²⁶. Тим же законом із 25 листопада 2018 року встановлені такі ставки акцизного збору:

- для електричних легкових транспортних засобів, оснащених виключно електричними двигунами (одним чи декількома), – 1 євро за кожен кіловат-годину ємності електричного акумулятора (було 109,129 євро за одиницю);
- для «гібридних» легкових транспортних засобів – 100 євро за одиницю (було 109,129 євро за одиницю)¹²⁷.

Директива 2003/96/ЄС про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування енергетичних продуктів та електроенергії (Додаток XXVIII, ст. 353 УА)

23 листопада 2018 року Верховною Радою прийнято проект закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та

¹²¹ https://www.energy-community.org/dam/jcr:05c644e0-3909-4c26-84f5-e1c6db63e1af4/ECS_IR2018.pdf

¹²² <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/497-2018-%D1%80>

¹²³ <https://rezerv.gov.ua/novini-mznn/zakonoproekt-pro-stvorennya-ta-zberigannya-minimalnih-zapasi>

¹²⁴ <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1042483895950785&set=a.139021569630360&type=3>

¹²⁵ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64888

¹²⁶ За станом на 05 грудня 2018 року ухвалений закон готувався на підпис.

¹²⁷ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2611-19>

перегляду ставок окремих податків і зборів (реєстраційний номер 9260¹²⁸)¹²⁹. Згідно з ним, із 01 липня 2019 року запроваджується ліцензування діяльності суб'єктів господарювання, які виробляють та/чи зберігають пальне, здійснюють оптову та/чи роздрібну торгівлю ним. Ліцензування здійснюватиметься за спрощеною процедурою. Умови ліцензування мають бути визначені Кабінетом Міністрів. Річна плата за ліцензію становитиме:

- на право зберігання пального – 780 грн;
- на оптову торгівлю, в разі наявності в ліцензіата місць оптової торгівлі паливом (нафтобаз) – 5000 грн, у разі відсутності таких місць – 10 000 грн;
- на роздрібну торгівлю – 2 000 грн за кожну авто- або автогазозаправну станцію.

Імпорт або експорт пального здійснюється за наявності у суб'єкта господарювання, що імпортує або експортує пальне, ліцензії на право виробництва або зберігання, або оптової чи роздрібною торгівлі паливом. Ліцензії видаватимуться на п'ять років, органами виконавчої влади, уповноваженими Кабінетом Міністрів України. За обіг пального без ліцензії стягуватиметься штраф. При цьому учасники ринку висловили побоювання у зв'язку з відсутністю в Уряді чіткого розуміння механізму ліцензування, що запроваджується¹³⁰.

Тим же нормативно-правовим актом із 01 липня 2019 року запроваджено контроль над обігом авіаційного бензину й палива для реактивних двигунів. Факт їхнього цільового використання має бути підтверджений шляхом надання векселедержателю копій первинних документів, що підтверджують реалізацію такого пального Збройним силам України чи Держрезерву за результатами тендерів, ліцензованим операторам заправки літаків або компаніям, які здійснюють забезпечення паливом за сертифікатами, виданими уповноваженим органом з питань цивільної авіації. У разі відсутності таких документів, із 01 жовтня 2019 року до пального застосовуватиметься ставка акцизного податку, збільшена в 10 разів.

Директива 98/70/ЄС про якість бензину та дизельного палива та внесення змін і доповнень до Директиви 93/12/ЄЕС, що доповнена Директивами 2000/71/ЄК, 2003/17/ЄК та 2009/30/ЄК і Регламентом (ЄС) 1882/2003 (Додаток ХХХ, ст. 360-363, 365, 366 УА)

За станом на 05 грудня 2018 року у відкритих джерелах була відсутня інформація про стан розроблення Міненерговугілля:

- єдиних правових, організаційних, фінансово-економічних засад «здійснення контролю якості нафтопродуктів відповідно до норм та правил ЄС» (завдання 1702 плану¹³¹);
- систем моніторингу якості й безпечності нафтопродуктів; міжлабораторних порівнянь результатів випробувань для підтвердження їхньої якості; збирання внутрішньодержавних даних про якість моторного палива (завдання 1703.1, 2 і 3 плану¹³²).

При цьому кінцевим терміном виконання згаданих завдань було визначено 20 березня 2018 року.

Директива 99/32/ЄС¹³³ про зменшення вмісту сірки у деяких видах рідкого палива та внесення змін і доповнень до Директиви 93/12/ЄС зі змінами і доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) 1882/2003 та Директивою 2005/33/ЄС

За станом на 05 грудня 2018 року у відкритих джерелах була відсутня інформація про стан підготовки відповідальними виконавцями проектів постанов Уряду:

¹²⁸ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64888

¹²⁹ За станом на 05 грудня 2018 року ухвалений закон готувався на підпис.

¹³⁰

http://enkor.com.ua/a/news/Rada_prinyala_izmeneniya_v_Nalogoviy_kodeks_aksiznie_skladi_litsenzirovaniya_i_aviakerosin_OB_NOVLYaETSYa/234736

¹³¹ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-z-odniyeyi-storoni-ta-yevropejskim-soyuzom-yevropejskim-spivtovaristvom-z-atomnoyi-energiyi-i-yihnimi-derzhavami-chlenami-z-inshoyi-storoni>

¹³² <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-z-odniyeyi-storoni-ta-yevropejskim-soyuzom-yevropejskim-spivtovaristvom-z-atomnoyi-energiyi-i-yihnimi-derzhavami-chlenami-z-inshoyi-storoni>

¹³³ Директиву 99/32/ЄС (інше позначення – 1999/32/ЄС) кодифіковано 11 травня 2016 року (Директива 2016/802/ЄС).

- про затвердження Технічного регламенту щодо вимог до авіаційних бензинів та палив для реактивних двигунів (роботу над яким планувалося завершити до 01 січня 2018 року; завдання 32¹³⁴), внесеного до плану¹³⁵ (пункт 6 додатка 2; кінцевий термін реалізації – грудень 2018 року);
- про внесення змін¹³⁶ до Технічного регламенту щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив¹³⁷ із метою його приведення до вимог Директив 98/70/ЄС і 2016/802/ЄС (завдання 1702.4 плану заходів¹³⁸).

За інформацією учасників міжвідомчої робочої групи, створеної 12 березня 2018 року наказом Міненерговугілля № 159¹³⁹, затвердження Технічного регламенту щодо вимог до газу нафтового скрапленого, що мало відбутися до 01 листопада 2018 року, відкладено на невизначений термін. У зв'язку з цим, Українська асоціація скрапленого газу ініціювала продовження до 01 січня 2020 року строку дії ГОСТ 27587-87 «Газы углеводородные сжиженные для автомобильного транспорта. Технические условия»¹⁴⁰.

Додатком 2 до Програми робіт з національної стандартизації на 2018 рік¹⁴¹ передбачено до кінця поточного року ухвалити 53 стандарти, необхідні для гармонізації вимог до якості й безпечності вуглеводневого палива в Україні та ЄС. Однак, за станом на 05 грудня 2018 року, лише для одного із запланованих до ухвалення в 2018 році стандартів розроблено остаточну редакцію, для п'яти – перші, 13 проектів повернуто на доопрацювання, роботу над 34 стандартами не розпочато.

Директива 94/63/ЄС про контроль викидів летких органічних сполук із резервуарів із нафтопродуктами та при їхньому транспортуванні з нафтобаз до заправних станцій, зі змінами й доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) 1882/2003 (Додаток ХХХ, ст. 360-363, 365, 366 УА)

За станом на 05 грудня 2018 року у відкритих джерелах відсутня інформація про стан виконання завдання 1695 плану¹⁴², яким Мінприроди до 31 жовтня 2018 року доручено:

- розробити проект технічного регламенту, що встановлює вимоги до зберігання, транспортування та перевантаження палива, відповідного обладнання та сервісних станцій;
- провести інвентаризацію «терміналів для зберігання та завантаження бензину»;
- розробити рекомендації до здійснення контролю роботи автозаправних станцій та «резервуарів для зберігання нафтопродуктів невеликого розміру».

Директива 94/22/ЄС про умови надання й використання дозволів на розвідування, розроблення та виробництво вуглеводнів (Додаток ХХVII, ст. 279, 280, 341 УА)

31 жовтня 2018 року Урядом прийнято постанову № 913 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр і визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою геології та надр»¹⁴³. Метою ухвалення цього документа є зосередження уваги органу державного нагляду на найбільш ризикових суб'єктах господарювання. Як зазначається, «реалізація акта дозволить Держгеонадрам організувати здійснення державного нагляду (контролю) на належному рівні, забезпечити однозначність і прозорість у відносинах між суб'єктами господарювання та органом державного нагляду (контролю), забезпечити організацію планових заходів державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, сприятиме запобіганню порушенням законодавства»¹⁴⁴. Згідно із затвердженим документом, критеріями, за якими

¹³⁴ <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=d8571d0b-53a6-4ade-88c1-75579be0cb39>

¹³⁵ <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245282918>

¹³⁶ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/05/6795-10.05.18.pdf>

¹³⁷ <http://zakon.rada.gov.ua/go/927-2013-n>

¹³⁸ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-z-odniyeyi-storoni-ta-yevropejskim-soyuzom-yevropejskim-spivtovaristvom-z-atomnoyi-energiyi-i-yihnimi-derzhavami-chlenami-z-inshoyi-storoni>

¹³⁹ http://www.mev.gov.ua/sites/default/files/docfiles/nakaz_no_159_vid_12.03.2018.pdf

¹⁴⁰ <http://www.nefterynok.info/uk/novini/uasg-prosit-mnenergo-prodovjiti-stariy-gost-na-skrapleniy-gaz-do-2020-roku->

¹⁴¹ <http://uas.org.ua/ua/messages/dodatok-2-do-programi-robot-z-natsionalnoyi-standartizatsiyi-na-2018-rik/>

¹⁴² <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-z-odniyeyi-storoni-ta-yevropejskim-soyuzom-yevropejskim-spivtovaristvom-z-atomnoyi-energiyi-i-yihnimi-derzhavami-chlenami-z-inshoyi-storoni>

¹⁴³ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/913-2018-%D0%BF>

¹⁴⁴ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-kriteriyiv-za-yakimi-ocinyuyetsya-321>

Нафта

оцінюватиметься ступінь ризику під час геологічного вивчення й видобування вуглеводнів, визначено вид користування надрами, вид корисних копалин, строк експлуатації родовища, глибина свердловин і наявність порушень вимог законодавства, виявлених під час останньої планової перевірки. За відсутності порушень, діяльність суб'єктів господарювання, що здійснюють геологічне вивчення й видобування нафти й газового конденсату, належатиме до середнього й високого ступеня ризику. Планові заходи державного нагляду (контролю) над діяльністю таких суб'єктів здійснюватимуться Держгеонадрами з періодичністю не частіше одного разу на 2...3 роки.

29 листопада 2018 року Мінприроди надіслало на погодження до Державної регуляторної служби проект постанови Уряду «Питання визначення ціни спеціального дозволу на користування надрами»¹⁴⁵, яким передбачено внесення змін до Методики визначення початкової ціни продажу на аукціоні спеціального дозволу на користування надрами¹⁴⁶ (план роботи Мінприроди¹⁴⁷; розділ 1, завдання 1, пріоритети Уряду; завдання 189 плану¹⁴⁸; строк виконання – листопад 2018 року). Відповідні зміни передбачають установлення початкової ціни спеціального дозволу за наданою Державною фіскальною службою митною вартістю нафти та/чи газового конденсату та обсягами їхніх запасів (ресурсів), визначеними за результатами геолого-економічних оцінок.

Варто зазначити, що, попри ухвалення 17 жовтня 2018 року постанови Уряду № 848 «Про реалізацію експериментального проекту із запровадження проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами шляхом електронних торгів»¹⁴⁹ (план роботи Мінприроди¹⁵⁰; розділ 1, завдання 3, пріоритети Уряду; строк виконання – серпень 2018 року), досі не завершено роботу над низкою документів так званої «Дорожньої карти з проведення міжнародних нафтогазових аукціонів»¹⁵¹, про схвалення яких повідомлялося ще 26 липня¹⁵².

Зокрема, невідомим є стан розроблення оприлюдненого Держгеонадрами 09 липня 2018 року проекту постанови Уряду «Про внесення змін до Методики визначення вартості запасів і ресурсів корисних копалин родовища або ділянки надр, що надаються у користування»¹⁵³ (строк виконання перенесено на жовтень¹⁵⁴ і грудень 2018 року^{155,156}), відхиленого Державною регуляторною службою (рішення від 07 травня 2018 року № 202¹⁵⁷) через недотримання розробниками ключових принципів регуляторної політики і повторно поданого 17 липня 2018 року¹⁵⁸.

Неврегульованими залишаються питання:

- скасування гірничого відводу для нафтогазовидобувної галузі: 11 жовтня 2018 року Державна регуляторна служба ухвалила рішення № 433¹⁵⁹, яким вдруге відхилила поданий Мінсоцполітики проект постанови Уряду «Про внесення змін до Положення про порядок надання гірничих відводів¹⁶⁰» (термін виконання – перший квартал 2017 року¹⁶¹);
- погодження надання надр у користування: законопроект про внесення відповідних змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» розроблено ще у вересні 2017 року¹⁶², але досі не узгоджено й не подано на розгляд парламенту (пункт 36 плану¹⁶³).

¹⁴⁵ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/12/15900-04.12.2018.pdf>

¹⁴⁶ <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1374-2004-%D0%BF>

¹⁴⁷ <https://menr.gov.ua/news/32415.html>

¹⁴⁸ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2018-%D1%80>

¹⁴⁹ <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5bc/e01/b98/5bce01b982138521614714.doc>

¹⁵⁰ <https://menr.gov.ua/news/32415.html>

¹⁵¹ http://www.geo.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/roadmap_auct-1.pdf

¹⁵² <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/volodimir-kistion-uryad-vidkrivaye-shlyah-dlya-prihodu-v-ukrayinu-novitnih-svitovih-tehnologij-gazovidobutku>

¹⁵³ http://www.geo.gov.ua/wp-content/uploads/2018/05/zmpostkmu1117_2017_ok_0.doc

¹⁵⁴ <https://menr.gov.ua/news/32415.html>

¹⁵⁵ https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/nakaz_475.pdf

¹⁵⁶ http://geo.gov.ua/sites/default/files/imce/nakaz_no_557.pdf

¹⁵⁷ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/04/4384-vid-07.05.18.pdf>

¹⁵⁸ http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/10137_19-18.pdf

¹⁵⁹ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/09/10020-vid-11.10.18.pdf>

¹⁶⁰ <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/59-95-%D0%BF>

¹⁶¹ <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1079-2016-%D1%80/paran146#n146>

¹⁶² http://www.geo.gov.ua/wp-content/uploads/2018/05/proekt_zakonu_0.doc

¹⁶³ <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5bc/de8/62a/5bcde862a988c706756328.doc>

Нафта

Не змінилася ситуація й навколо нової редакції Кодексу України про надра. Згідно з планом¹⁶⁴ Мінприроди, Держгеонадра, Міненерговугілля та Мінекономрозвитку доручено «продовжити роботу в напрямі розроблення нової редакції Кодексу» (завдання 99; термін виконання – четвертий квартал 2018 року), тоді як планом¹⁶⁵ передбачено затвердження до кінця 2018 року «технічного завдання для проекту ЄС щодо розробки нового Кодексу України про надра» (завдання 9, пріоритети Міністерства). Таким чином, завдання 1 плану¹⁶⁶ і 64 плану¹⁶⁷ скасовані без будь-якого обґрунтування. Натомість, пунктом 5 плану заходів¹⁶⁸, всупереч планам^{169,170}, Мінприроди доручено розробити й подати на затвердження «проект Кодексу України про надра (нова редакція)» до кінця 2018 року (!). При цьому пунктом 4 того ж плану тому ж виконавцю і в той же термін доручено розробити законопроект «про внесення змін до Кодексу України про надра», інших законів України, що мають передбачити:

- порядок відчуження надрокористувачем права користування надрами третім особам;
- порядок надання спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами на прозорій основі;
- зміну повноважень органів місцевого самоврядування шляхом надання права надання спеціальних дозволів на користування надрами для корисних копалин місцевого значення та скасування вимоги погодження спеціальних дозволів на користування надрами для корисних копалин загальнодержавного значення;
- спрощення процедур видачі документів дозвільного характеру, уникнення дублювання у дозвільних процедурах та додаткового фінансового навантаження;
- удосконалення системи здійснення контролю за надрокористуванням та відповідальності за порушення.

Однак, оскільки навіть сам план заходів¹⁷¹ доопрацьовувався майже місяць після його офіційного ухвалення 24 жовтня 2018 року, виконання поставлених ним завдань у встановлені терміни є малоімовірним.

Між тим, окрім підготовки згаданих документів, тим же планом до кінця 2018 року передбачено:

- розроблення й подання на затвердження проектів постанов Уряду про внесення змін до Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами¹⁷² в частині вдосконалення порядку та стягнення плати за надання спеціальних дозволів на користування надрами, а також запровадження електронної системи подання документів з використанням електронного цифрового підпису (відповідальне – Мінприроди);
- розроблення й подання на затвердження проекту постанови Уряду про внесення змін до Положення про порядок проведення державної експертизи та оцінки запасів корисних копалин¹⁷³, з метою переходу на міжнародно прийняті системи оцінки запасів вуглеводнів (PRMS, JORC тощо) (відповідальне – Мінприроди);
- прийняття наказу «щодо створення програмного середовища для електронного подання звітності суб'єктами розкриття інформації у видобувних галузях, а також публікації отриманих даних у форматі відкритих даних» (відповідальне – Міненерговугілля).

Стаття 276 Угоди про асоціацію в частині запобігання збоям у транзиті й транспортуванні нафти й нафтопродуктів

02 листопада 2018 року Державна регуляторна служба своїм рішенням № 479¹⁷⁴ погодила поданий на виконання пункту «а» статті 276 і постанови Уряду¹⁷⁵ проект наказу Міненерговугілля «Про

¹⁶⁴ <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/497-2018-%D1%80>

¹⁶⁵ <https://menr.gov.ua/news/32415.html>

¹⁶⁶ http://geo.gov.ua/sites/default/files/imce/nakaz_no_557.pdf

¹⁶⁷ <http://www.drs.gov.ua/deregulation/plan-deregulyatsiyi-2016-2017-rr/>

¹⁶⁸ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-2018-%D1%80>

¹⁶⁹ <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/497-2018-%D1%80>

¹⁷⁰ <https://menr.gov.ua/news/32415.html>

¹⁷¹ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-2018-%D1%80>

¹⁷² <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615-2011-%D0%BF#n11>

¹⁷³ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/865-94-%D0%BF>

¹⁷⁴ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/10/10693-vid-02.11.18.pdf>

¹⁷⁵ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2018-%D0%BF>

затвердження Положення про Комісію з виведення з експлуатації магістральних трубопроводів нафти, газу та продуктів їхньої переробки»¹⁷⁶. Цим документом визначені основні завдання Комісії, її права, повноваження голови Комісії, права та обов'язки її членів, послідовність дій Комісії з розгляду підготовлених суб'єктом господарювання документів, оформлення протоколу й підготовки пропозицій про виведення з експлуатації магістрального трубопроводу або відмову в цьому.

Стаття 279 Угоди про асоціацію в частині забезпечення рівності доступу та здійснення діяльності з розвідки, видобування та виробництва вуглеводнів

На виконання пункту 4 статті 279, згідно з яким усі суб'єкти, що мають дозвіл на здійснення діяльності з розвідування, видобування й виробництва вуглеводнів, повинні сплатити певний внесок, процедура якого має бути належним чином зафіксована, ставки рентної плати за користування надрами для видобування нафти й газового конденсату з 01 січня 2019 року буде збільшено на 2 відсоткових пункти:

- із 29 до 31 % від вартості товарної продукції для покладів, розташованих на глибині до 5 тис. м;
- із 14 до 16 % – для покладів, розташованих на глибині покладів понад 5 тис. м.

Відповідні зміни внесені згідно з прийнятим 23 листопада 2018 року Верховною Радою другому читанні та в цілому проектом закону (реєстраційний номер 9260¹⁷⁷)¹⁷⁸. Однак, на думку учасників ринку, щорічне змінення рентної плати за користування надрами (попереднє відбулося 01 січня 2018 року¹⁷⁹) ускладнює планування їхньої діяльності та не сприяє залученню коштів інвесторів в освоєння нафтових родовищ.

28 листопада 2018 року Держгеонадра та Українська енергетична біржа уклали угоду про можливість продажу дозволів на користування надрами через систему ProZorro. Продажі на електронному майданчику sale.ueex.com.ua. Було оголошено, що 04 грудня 2018 року в ProZorro. Продажі будуть виставлені перші 10 лотів¹⁸⁰, а 06 грудня відбудеться «перший нафтогазовий аукціон»¹⁸¹. Однак, оскільки, за станом на 05 грудня 2018 року, відомо лише про дві нафтогазоносні ділянки, що будуть виставлені на торги 30 січня¹⁸² (Кадобнянська, Івано-Франківська область) і 12 лютого 2019 року (Сурмачівська, Сумська область)¹⁸³, ніякого «першого міжнародного аукціону», що мав охоплювати 44 нафтогазоносні ділянки¹⁸⁴, у «січні-лютому» 2019 року, скоріше за все, не відбудеться.

Навряд чи буде виконано й пункти 2 і 3 плану заходів¹⁸⁵, якими Держгеонадрам доручено ще до кінця 2018 року провести:

- аукціон на отримання спеціальних дозволів на користування надрами або конкурс на укладення угод про розподіл продукції, на якому буде запропоновано щонайменше п'ять (!) ділянок на континентальному шельфі та виключній (морській) економічній зоні для розвідки та видобутку вуглеводнів;
- відкриті аукціони з продажу спеціальних дозволів на користування ділянками надр шляхом зменшення кількості випадків їх надання поза аукціонами, на яких буде запропоновано щонайменше 50 (!) нових ділянок на розвідку та видобуток вуглеводнів.

Опосередковано це підтверджується інформацією про погодження на сесіях Івано-Франківської, Львівської, Чернігівської й Сумської обласних рад надання в користування лише 2 із 13 нафтогазоносних ділянок надр, спеціальні дозволи на освоєння яких Держгеонадра планували виставити на аукціони до 01 грудня 2019 року¹⁸⁶.

¹⁷⁶ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245306373&cat_id=35082

¹⁷⁷ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64888

¹⁷⁸ За станом на 05 грудня 2018 року ухвалений закон готувався на підпис.

¹⁷⁹ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-viii>

¹⁸⁰ <http://www.geo.gov.ua/derzhgeonadra-vistavlyatime-na-prodazh-specdozvoli-na-maidanchiku-ueb-cherez-sistemu-prozorro-prodazhi/>

¹⁸¹ <http://www.geo.gov.ua/v-ukra%D1%97ni-startuyut-pershii-elektronni-naftogazovi-aukcioni-2/>

¹⁸² <http://www.geo.gov.ua/organizator-aukcionu-derzhavna-sluzhba-geologi%D1%97ta-nadr-ukra%D1%97ni-ogoloshuye-pro-provedennya-i-aukcionu-2019-roku-z-prodazhu-specialnix-dozvoliv-na-koristuvannya-nadrami/>

¹⁸³ <http://www.geo.gov.ua/organizator-aukcionu-derzhavna-sluzhba-geologi%D1%97ta-nadr-ukra%D1%97ni-ogoloshuye-pro-provedennya-ii-aukcionu-2019-roku-z-prodazhu-specialnix-dozvoliv-na-koristuvannya-nadrami/>

¹⁸⁴ <http://www.geo.gov.ua/kabmin-zatverdiv-proekt-vprovadzhennya-elektronnix-torgiv-z-prodazhu-specdozvoliv-na-koristuvannya-nadrami/>

¹⁸⁵ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-2018-%D1%80>

¹⁸⁶ <http://www.geo.gov.ua/derzhgeonadra-vdruge-zvertayetsya-do-vladi-gazonosnix-oblastej-pogoditi-specdozvoli-na-aukcioni/>

Стаття 280 Угоди про асоціацію в частині забезпечення прозорості надання ліцензій на розвідку чи дослідження або видобування вуглеводнів

07 листопада 2018 року постановою № 939 Уряд затвердив новий Порядок розпорядження геологічною інформацією¹⁸⁷, що визначає процедури надання у користування й продажу інформації про надра, отриманої за результатами робіт з геологічного вивчення надр, експлуатації родовищ корисних копалин або використання надр з іншою метою. Згідно з цим документом:

- запроваджено відкритий каталог відомостей про геологічну інформацію, в якому обліковуватимуться всі дані незалежно від їхнього виду й форми власності. У ньому буде, зокрема, розміщено перелік геологічних робіт (без розкриття їхнього змісту), виконаних надрокористувачем на ліцензійній ділянці;
- забезпечено безкоштовний і відкритий доступ до державної геологічної інформації. Інвестор зможе самостійно вивчити її онлайн і номінувати площі для винесення на аукціон. Вартість інформації компенсуватиме переможець торгів;
- встановлено чітку й прозору процедуру придбання геологічної інформації, створеної (придбаної) на власні кошти юридичних і фізичних осіб, яка забезпечує доступ до неї усім заінтересованим особам на рівних умовах;
- замінено на інформування процедуру попереднього погодження в Держгеонадрах передачі геологічної інформації, створеної (придбаної) на власні кошти юридичних і фізичних осіб;
- встановлено виключні підстави для відмови в реалізації геологічної інформації;
- забезпечено можливість ознайомлення третіх осіб із геологічною інформацією, переданою надрокористувачу за договором купівлі-продажу права на користування нею, для виконання цими особами частини робіт та/чи надання послуг.

При цьому, відзначаючи суттєву лібералізацію обігу й спрощення доступу до інформації про надра, учасники ринку занепокоєні недостатнім рівнем фінансування робіт Геоінформу з оцифрування геологічної інформації, у тому числі з метою ведення каталогу відомостей про неї.

Варто зазначити, що затверджений 07 листопада 2018 року порядок мав бути ухваленим ще в першому кварталі 2017 року (завдання 206 плану¹⁸⁸ і 7 плану¹⁸⁹). Оскільки Мінприроди неодноразово намагалося обійти процедури, установлені Регламентом¹⁹⁰, Державна регуляторна служба окремо зверталася до нього з проханням подати доопрацьований проект документа на погодження (лист № 8185/0/20-18 від 13 серпня 2018 року¹⁹¹), але відповіді так і не отримала.

Стаття 337 Угоди про асоціацію в частині інформування і захисту споживачів від нечесних методів ціноутворення, а також доступу до нафтопродуктів, зокрема скрапленого нафтового газу, для споживачів, зокрема найбільш вразливих верств населення

01 листопада 2018 року набула чинності постанова Уряду, якою було врегульовано питання визначення стартової ціни на скраплений газ, що реалізується на спеціалізованих аукціонах для потреб населення (абзац дев'ятий пункту 19 порядку¹⁹²). Її визначатимуть за ціною природного газу для потреб населення (з поправкою на різну теплоту згорання), яка розраховується на підставі положення¹⁹³.

Щоб посилити контроль над обігом пального та захистити споживачів від нечесних методів ціноутворення, з 01 липня 2019 року в системі електронного адміністрування реалізації пального відобразатиметься його фактичний рух за місцями зберігання, а не суб'єктами господарювання. Відповідні зміни передбачені прийнятим 23 листопада 2018 року законопроектом (реєстраційний номер 9260¹⁹⁴)¹⁹⁵.

¹⁸⁷ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pitannya-rozporyadzhennya-geologichnoyu-informaciyeyu>

¹⁸⁸ <http://www.kmu.gov.ua/document/249935381/R0275.doc>

¹⁸⁹ <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1079-2016-%D1%80/paran146#n146>

¹⁹⁰ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF>

¹⁹¹ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/8185-13.08.18.pdf>

¹⁹² <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/570-2014-%D0%BF#n24>

¹⁹³ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-pokladennya-specialnih-obovyazkiv-na-subyektiv-rinku-prirodnogo-gazu-dlya-zabezpechennya-zagalnosuspilnih-interesiv-u-procesi-funkcionuvannya-rinku-prirodnogo-gazu>

¹⁹⁴ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64888

¹⁹⁵ За станом на 05 грудня 2018 року ухвалений закон готувався на підпис.

Бізнес-клімат

Законопроект, що передбачав суттєве покращення законодавства у сфері закупівель, не знайшов підтримки у першому читанні в парламенті. Народні депутати негативно проголосували, відтак, втрачено близько року на проходження бюрократичних процедур і проект закону доведеться перереєструвати. Також шостий місяць залишається заблокованим конкурс на посади двох комісіонерів НКРЕКП, що створює навантаження на чинних членів Комісії, що, у свою чергу, підвищує ризик ухвалення постанов низької якості.

Серед позитивних аспектів в цьому місяці можна відзначити запуск пілотного проекту з продажу прав на оренду землі через електронну систему аукціонів ProZorro. Продажі та методичні роз'яснення Антимонопольним комітетом деяких термінів законодавства про захист конкуренції. Між тим, одним із найбільш дієвих механізмів впливати та позитивно стимулювати міжнародних партнерів на українську владу – надання макрофінансової підтримки в обмін на структурні реформи. Не виключенням є і надання 1 млрд євро Європейським Союзом.

Статті 150, 153 про державні закупівлі (у частині імплементації окремих положень Директив 2014/24/ЄС, 2014/25/ЄС, 89/665/ЄЕС та 92/13/ЄЕС)

У Верховній Раді України відхилили у першому читанні законопроект №8265¹⁹⁶, який передбачає ряд новацій, зокрема правове врегулювання допорогових закупівель на суми до 200 тис. грн для товарів та послуг і 1,5 млн. грн для робіт за новою спрощеною процедурою. Серед іншого удосконалення механізмів оскарження та можливість для бізнесу виправити технічні помилки після проведення аукціону. Також, передбачалось, що в річний план закупівель розпорядник мав би вносити всі закупівлі, а не лише надпорогові, що відкрило б ширші можливості до участі в держзакупівлях малому бізнесу. Попри негативний результат голосування ініціатори законопроекту планують після доопрацювання знову подати його до ВРУ.¹⁹⁷

Між тим, почалась реалізація механізму передачі земельних ділянок в оренду через електронний майданчик ProZorro. Продажі. Станом дати на повідомлення вже реалізовано мінімально готовий функціонал для запуску і, як повідомили ДП «Прозоро.Продажі» та Держгеокадастр, в разі успіху пілотних аукціонів, механізм будуть масштабувати¹⁹⁸.

Статті 255, 256 про антиконкурентні дії та злиття

АМКУ затвердив Методичні рекомендації, що про визначення терміну “контролю”, яке є вкрай важливе в подальшому визначенні суб'єкта бізнесу для розуміння його становища на ринку, також цей термін має ключове значення при розслідуванні справ щодо зловживання монопольним становищем та щодо антиконкурентних узгоджених дій бізнесу. Ці методичні рекомендації забезпечать єдиний підхід до тлумачення та застосування терміну “контроль” в Законі «Про захист економічної конкуренції».

Стаття 378-379 щодо створення сприятливих умов для ведення бізнесу

Проект Закону про внесення зміни до статті 22 Закону України "Про теплопостачання" зареєстровано у ВРУ. Проект виключає із зазначеної статті боргові зобов'язання суб'єкта господарювання, якому надано в оренду, концесію, або управління цілісний майновий комплекс, або частина майна з вироблення теплової енергії. Згідно діючого законодавства, такий суб'єкт стає правонаступником за борговими

¹⁹⁶ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63852

¹⁹⁷ <https://prozorro.gov.ua/news/u-parlamenti-ne-pidtrimali-vdoskonalennya-prozorro>

¹⁹⁸ <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=58b2f983-bd9f-4011-b60a-90e9ebe34dff&title=Prozorro-prodazhiZapuskaAuktsioniZorendiZemli>

Бізнес-клімат

зобов'язаннями з оплати спожитих енергоносіїв та послуг з їх транспортування, що виникли у власника.¹⁹⁹

ВРУ ратифіковано Меморандум щодо отримання Україною макрофінансової допомоги Європейського Союзу у сумі до 1 мільярда євро. Отримання передбачає виконання ряду вимог щодо реалізації соціально-економічних реформ, в тому числі в енергетичному секторі, а саме: досягти імплементації законодавства про ринок електроенергії, у тому числі щодо підготовки Укренерго до сертифікації як незалежного транзитного оператора та щодо відокремлення контролю над виробництвом електроенергії (зокрема, НАЕК "Енергоатом" та "УкрГідроЕнерго") та передачею електроенергії (зокрема "Укренерго").²⁰⁰

Стаття 277 про Регулятора (положення Директив 2009/72/ЄС та 2009/73/ЄС в частинах про регулюючий орган)

Шостий місяць заморожено конкурс на дві вакантні посади членів НКРЕКП через судові позови Д.Вовка та А.Гудаченко стосовно рішення Конкурсної комісії недопустити їх до участі у відборі, що зумовлено відсутністю у претендентів 5 років досвіду у сферах енергетики. Відповідно, чинний склад з 5 членів Регулятора продовжує ділити між собою функції 7 членів, що створює ризики у контексті якісної роботи відомства.

¹⁹⁹ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64956

²⁰⁰ http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-18#n3 , <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2613-19>

Методологія

ДОДАТОК 1

Перелік статей Угоди про Асоціацію та директив, щодо яких здійснюється моніторинг

Група **«Електроенергетика та ядерна безпека»** проводить моніторинг та оцінку тем «електроенергія», «атомна енергетика», «вугілля» та «подолання наслідків Чорнобильської катастрофи». Це, зокрема, наступні Директиви:

- Ст.269, Глава 11, Розділ IV, Директива 2009/72/ЄС (в частині ринку)
- Ст.270, Глава 11, Розділ IV, Регламент 714/2009/ЄС
- Ст.271, Глава 11, Розділ IV, Регламент 714/2009/ЄС
- Ст. 273, Глава 11, Розділ IV, Регламент 714/2009/ЄС, Директива 2009/72/ЄС
- Ст. 274, Глава 11, Розділ IV, Регламент 714/2009/ЄС, Директива 2009/72/ЄС
- Ст.305, Глава 14, Розділ IV, Директива 2009/72/ЄС, Директива 2005/89/ЄС
- Ст.338, Глава 1, Розділ V
Договори про співпрацю з МФО
- Ст.339, Глава 1, Розділ V, Вугільний ринок
- Ст.342, Глава 1, Розділ V, Співпраця в атомній сфері, Директива Ради 2014/87, Директива Ради 2013/59/Євратом, Директива Ради 2006/117/Євратом
- Ст.342, Глава 1, Розділ V, Співпраця в атомній сфері

Група **«Газ»** проводить моніторинг та оцінку тем «газ», зокрема, імплементацію наступних Директив:

- Статті 338, 341, Директива 2009/73/ЄС (в частині ринку)
- Статті 338, 341, Регламент (ЄС) № 715/2009
- Статті 338, 341, Директива 2004/67/ЄС + Додаток XXVI (дія "Механізму раннього попередження"), статті 275 (несанкціонований відбір), 276 (збої у постачанні), 309 та 314 (вирішення спорів) Угоди про асоціацію
- Глава 11 "Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями" - зокрема статті 269 (ціни на внутрішньому ринку), 270 (заборона подвійного ціноутворення), 271 (режими імпорту-експорту), 272 (режим транзиту) і 273-274 (транспортування, доступ до інфраструктури)
- Додаток XXVII до Глави "Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику" - Директива 94/22/ЄС + статті 279-280 (доступ та здійснення діяльності з розвідки, видобування та виробництва вуглеводнів, а також ліцензування)

Група **«Енергоефективність та соціальні питання»** проводить моніторинг та оцінку імплементації наступних Директив:

- Директива 2010/30/ЄС
- Директива 2010/31/ЄС
- Директива 2012/27/ЄС
- Директива 2009/72/ЄС (в частині соціальних питань)
- Директива 2009/73/ЄС (в частині соціальних питань)
- Статті 338, 341 Угоди про асоціацію

Група **«Довкілля та відновлювальні джерела енергії»** проводить моніторинг та оцінку імплементації наступних Директив:

- Стаття 363, Директива 2011/92/ЄС
- Стаття 363, Директива 2001/42/ЄС
- Стаття 363, Директива 2003/4/ЄС
- Стаття 363, Директива 2003/35/ЄС
- Директиви 85/337/ЄЕС та 96/61/ЄС
- Стаття 363, Директива 2008/50/ЄС
- Стаття 363, Директива 1999/32/ЄС

Методологія

Стаття 363, Директива 2009/147/ЄС
Стаття 363, Директива 2010/75/ЄС
Стаття 338, Директива 2009/28/ЄС

Група «**Нафта**» проводить моніторинг та оцінку імплементації наступних Директив:

Директива 2009/119/ЄС
Директива 94/22/ЄС
Директива 98/70/ЄС

Стаття 274 Глави 11 Угоди про асоціацію (Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями)
Стаття 275 Глави 11 Угоди про асоціацію (Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями)
Стаття 276 Глави 11 Угоди про асоціацію (Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями)
Стаття 279 Глави 11 Угоди про асоціацію (Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями)
Стаття 280 Глави 11 Угоди про асоціацію (Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями)
Стаття 337 Угоди про асоціацію
Стаття 338 Угоди про асоціацію
Стаття 339 Угоди про асоціацію
Стаття 363, Директива 94/63/ЄС

Група «**Бізнес клімат**» проводить моніторинг та оцінку імплементації наступних Директив:

Стаття 27, Глава 1, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 28, Глава 1, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 29, Глава 1, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 88, Глава 6, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 93, Глава 6, Розділ IV Угоди про асоціацію
Статті 97-102, Глава 6 Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 104, Глава 6, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 105, Глава 6, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 107, Глава 6, Розділ IV Угоди про асоціацію
Статті 144-147, Глава 7, Розділ IV Угоди про асоціацію
Глава 8, Розділ IV Угоди про асоціацію та Директива 2014/25/ЄС
Стаття 255, Глава 10, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 256, Глава 10, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 258, Глава 10, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 263, Глава 10, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 267, Глава 10, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 277, Глава 11, Розділ IV Угоди про асоціацію та Директиви 2009/72/ЄС і 2009/73/ЄС (в частинах про Регуляторний орган)
Статті 355-359, Глава 5, Розділ V Угоди про асоціацію та Директива 2008/92/ЄС
Стаття 379, Глава 10, Розділ V Угоди про асоціацію

ДОДАТОК 2

Глосарій (стислий опис) актів законодавства ЄС, щодо яких здійснюється моніторинг

Група «Газ»

Директива 2009/73/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку природного газу, що замінює Директиву 2003/55/ЄС

Директива спрямована на запровадження спільних правил для передачі, розподілу, постачання та зберігання природного газу. Вона стосується природного газу, скрапленого природного газу (СПГ), біогазу та газу з біомаси. Правила функціонування сектора спрямовані на розвиток конкурентного, безпечного й екологічно стійкого ринку. Обов'язковою є вимога щодо відокремлення операторів системи транспортування (TSO) від функцій з його постачання в рамках вертикально-інтегрованих підприємств. Країни-члени ЄС повинні забезпечити, щоб усі споживачі мали право вибрати постачальника газу і могли його легко змінити протягом щонайдовше 3-х тижнів. Водночас, країни-члени ЄС можуть накладати на постачальників, що продають газ домогосподарствам (населенню), зобов'язання у питаннях безпеки і надійності постачань, регулярності та якості послуг, цін, охорони навколишнього середовища та енергоефективності.

Регламент 715/2009 про умови доступу до мереж транспортування природного газу, що замінює Регламент 1775/2005

Регламент встановлює єдині механізми правил доступу до газотранспортних систем, LNG-терміналів та сховищ, беручи до уваги спеціальні характеристики національних і регіональних ринків. Документ прописує процедуру сертифікації оператора системи транспортування, а також розробки, узгодження, імплементації мережевих кодексів (за участі Європейської мережі операторів транспортування газу ENTSOG). Ключова мета – забезпечити для всіх учасників ринку газу вільний та недискримінаційний доступ до відповідних об'єктів інфраструктури та їх потужностей.

Директива 2004/67/ЄС про здійснення заходів для забезпечення безпеки постачання природного газу

Директива вимагає провадити загальну, прозору і недискримінаційну політику із безпеки постачання, сумісну з вимогами конкурентного ринку, а також визначити ролі та обов'язки учасників ринку (у тому числі в надзвичайних ситуаціях). Уряд має визначити мінімальні стандарти безпеки постачання газу, яких повинні дотримуватися гравці ринку, підготувати і оновлювати план надзвичайних заходів, визначити категорію "вразливих споживачів" та забезпечити їм належний рівень захисту, налагодити взаємодію з Єврокомісією та іншими зацікавленими сторонами.

Група «Електроенергетика та ядерна безпека»

Директива Ради 2014/87/Євратом, яка вносить зміни до Директив 2009/71/ Євратом, що встановлює основи з ядерної безпеки ядерних установок.

(Далі опис завдань Директив 2009/71 вже зі змінами внесеними Директивою 2014/87/)

Завданням Директиви є встановлення основ Співтовариства по підтримці і подальшому зміцненню ядерної безпеки та її регулювання, а також прийняття необхідних заходів для того, щоб держави-члени ЄС затвердили відповідні національні положення з метою забезпечення підвищеного рівня безпеки населення і працівників від небезпечного впливу іонізуючих випромінювань, джерелом яких є ядерні установки. Директива застосовується до будь-якої ядерної установки для мирних цілей, що підлягає ліцензуванню.

Директива Ради 2013/59/Євратом щодо основних норми безпеки для захисту від небезпеки, яка виникає від іонізуючої радіації.

Глосарій

Директива запроваджує єдині основні норми безпеки для захисту здоров'я осіб, які піддаються впливу професійного опромінення, опромінення у медичних цілях, а також опромінення населення, і направлена проти небезпек, пов'язаних з іонізуючим випромінюванням. Директива стосується будь-якої ситуації планового, існуючого або надзвичайного опромінення, що пов'язане з ризиком впливу іонізуючої радіації. Зокрема, Директива стосується виробництва, виготовлення, переробки, обробки, утилізації, використання, накопичування, зберігання, перевезення, імпорту, та експорту із Співтовариства радіоактивних матеріалів; виробництва та експлуатації електроустаткування, яке випромінює іонізуючу радіацію; людської діяльності, що передбачає наявність природних джерел радіації, які призводять до значного підвищення опромінення працівників або населення; впливу внутрішнього опромінення на працівників або населення, зовнішнього випромінювання від будівельних матеріалів, а також випадків довгострокового опромінювання, спричинене наслідками надзвичайних ситуацій або людської діяльності; готовності та планування заходів по реагуванню і керуванню ситуаціями надзвичайного опромінення з метою захисту здоров'я населення або працівників.

Директива 2009/72/ЄС щодо загальних правил для внутрішнього ринку електроенергії та така, що скасовує Директиву 2003/54/ЄС

Директива запроваджує єдині правила для генерації, передачі, розподілу та постачання електроенергії. Вона також встановлює зобов'язання щодо універсального обслуговування і прав споживачів, а також уточнює вимоги щодо конкуренції. Відкритий внутрішній ринок дозволяє усім громадянам вільно обирати своїх постачальників, а усім постачальникам вільно здійснювати постачання своїм клієнтам (свобода переміщення товарів, свобода заснування та свобода надання послуг). У той же час Директива містить більш посилені вимоги щодо відокремлення операторів системи передачі (TSO) в рамках вертикально-інтегрованих підприємств; додано положення щодо захисту прав споживачів; посилено та деталізовано функції та повноваження органів регулювання.

Регламент 714/2009/ЄС про умови доступу до мережі транскордонного обміну електричною енергією та скасовує Регламент 1228/2003

Регламент спрямований на встановлення правил для транскордонних обмінів електроенергією з метою підвищення конкуренції та гармонізації на внутрішньому ринку електроенергії. У порівнянні з попереднім Регламентом 1228/2003, Регламент містить додаткові положення щодо сертифікації оператора системи передачі (TSO), запровадження мережевих кодексів, оприлюднення інформації системним оператором. Він також визначає, що Європейська мережа операторів систем передачі електроенергії (ENTSO) відповідає за управління системою передачі електроенергії для забезпечення можливості торгівлі і постачання електроенергії через кордони в межах ЄС.

Директива 2005/89/ЄС щодо заходів із забезпечення безпеки постачання електроенергії та інвестицій в інфраструктуру

Директива встановлює заходи, які покликані забезпечити безпеку постачання електроенергії, що гарантуватиме належне функціонування внутрішнього ринку електроенергії ЄС, адекватний рівень взаємозв'язку (interconnection) між країнами-членами, достатній рівень потужності генерації та баланс між постачанням та споживанням. Країни-члени ЄС повинні визначити загальні, прозорі, недискримінаційні політики з безпеки постачання електроенергії, що відповідають вимогам конкурентного ринку електроенергії. Вони повинні визначити та опублікувати ролі та відповідальності відповідальних органів влади та різних учасників ринку. Вживаючи ці заходи, країни-члени повинні гарантувати безперервність постачання електроенергії, вивчати можливості для транскордонної співпраці в частині безпеки постачання, знизити довгострокові ефекти від зростаючого попиту, забезпечувати диверсифікацію в генерації електроенергії, просувати енергоефективність та використання нових технологій, забезпечити постійне оновлення мереж.

Глосарій

Директива № 96/29/Євратом щодо основ стандартів безпеки для захисту здоров'я робітників та громадян в цілому від загрози, що виникає від іонізуючого випромінювання

Завданням Директиви є встановити єдині базові стандарти безпеки, щоб захистити здоров'я працівників та громадян в цілому від загрози іонізуючого випромінювання. Директива має застосовуватись у всіх випадках, які передбачають ризик від такого випромінювання, що виходить від штучного джерела, або від природного джерела у випадках, коли природні радіонукліди оцінюються з точки зору їх радіоактивності, поділу тощо. Директива також застосовується у роботі, яка пов'язана з наявністю природних джерел випромінювання і призводить до суттєвого зростання опромінення робітників або окремих громадян.

Директива 2006/117/Євратом щодо нагляду і контролю за перевезенням радіоактивних відходів і відпрацьованого ядерного палива

Директива дозволяє перевозити використане паливо між країнами ЄС для переробки, вимагає попередній дозвіл для переміщення радіоактивних відходів та відпрацьованого ядерного палива між кордонами, якщо це паливо відправляється з, через територію або до однієї з країн ЄС. Директива також передбачає, що поставки радіоактивних речовин мають бути повернуті в країну їх походження.

Директива 2003/122/Євратом щодо стандартів безпеки для захисту від радіації

Директива запроваджує більш жорсткі правила у роботі з «закритими радіоактивними джерелами», а також гармонізує підхід до цього питання на загальноєвропейському рівні. «Закритими радіоактивними джерелами» є невеликі обсяги радіоактивних матеріалів, які є постійно запечатані в капсулі, або зв'язані з нерадіоактивними матеріалами тощо (можуть використовуватись у медицині, наукових дослідженнях). Директива визначає правила для тих, хто зберігає такі матеріали, а також вимагає від країн-членів перелік конкретних кроків для поводження з ними.

Група «Енергоефективність та соціальні питання»

Директива 2010/30/ЄС про вказування за допомогою маркування та стандартної інформації про товар обсягів споживання та інших ресурсів енергоспоживчими продуктами

Директива регламентує маркування електричних продуктів та надання споживачам інформації щодо споживання ними енергії. Вона застосовується до продуктів, які можуть мати прямий або опосередкований вплив на споживання енергії та інших ресурсів під час використання. При розміщенні на ринку продуктів, постачальники забезпечують, щоб вони мали етикетку, що містить інформацію про його споживання електричної енергії або інших видів енергії. Постачальники повинні також надавати технічну документацію, включаючи: загальний опис продукту, результати проектних розрахунків, протоколи випробувань, довідку, що дозволяє ідентифікувати аналогічні моделі. Технічна документація повинна бути доступна протягом п'яти років. Постачальники повинні надавати дистриб'юторам позначки та інформацію про продукти безкоштовно, а останні повинні розміщувати етикетки таким чином, що їх було чітко видно.

Директива 2010/31/ЄС щодо енергетичної ефективності будівель

Директива спрямована на підвищення енергетичної ефективності будівель в ЄС з урахуванням різних кліматичних і місцевих умов. Вона встановлює мінімальні вимоги, загальну методологію й охоплює енергію, що використовується для опалення, гарячого водопостачання, охолодження, вентиляції та освітлення. Національні органи влади повинні встановити обґрунтовані мінімальні вимоги до енергетичної ефективності, які повинні переглядатися щонайдовше кожні 5 років. Вони також ведуть систему сертифікації ефективності використання енергії. Сертифікати надають інформацію для потенційних покупців або орендарів щодо споживання енергії приміщеннями, а також рекомендації щодо його раціонального зменшення.

Глосарій

Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність, яка змінює Директиви 2009/125/ЄС та 2010/30/EU і скасовує Директиви 2004/8/ЄС та 2006/32/ЄС

Директива встановлює набір обов'язкових заходів, що мають допомогти ЄС досягти цільового рівня енергоефективності у 20% до 2020 року. Серед таких заходів:

- щорічна економія енергії у 1,5% за рахунок реалізації операторами розподільчих мереж, постачальниками заходів з підвищення енергоефективності;
- підвищення ефективності систем опалення, установка вікон з подвійним склінням або ізоляція дахів;
- придбання бюджетними органами енергоефективних будівель, продуктів і послуг;
- щорічне здійснення бюджетними органами енергомодернізації щонайменше 3% площі будівель, якими вони володіють або які займають;
- розширення прав і можливостей споживачів у сфері енергоменеджменту, що включає в себе легкий і безоплатний доступ до даних про фактичне споживання за рахунок індивідуального обліку;
- національні стимули для малих і середніх підприємств пройти енергоаудит, обов'язковий для великих компаній;
- моніторинг рівня ефективності нових потужностей з виробництва енергії.

Група «Довкілля та відновлювальні джерела енергії»

Директива 2011/92/ЄС про оцінку впливу окремих державних і приватних проектів на навколишнє середовище (кодифікація)

Директивою впроваджується важливий інструмент екологічної політики – оцінка впливу на довкілля. Основне завдання – забезпечити, щоб проекти, які можуть мати значні наслідки для довкілля (внаслідок, зокрема, їх природи, розміру чи місця розміщення), були об'єктом згоди на розробку (дозволу) та об'єктом оцінки їх наслідків для довкілля. Директива містить два переліки проектів, які є об'єктами оцінки впливу на довкілля (від атомних електростанцій, газопроводів тощо до великих свиноферм). Важливим елементом є жорсткі вимоги щодо гласності, у тому числі щодо участі громадськості у процесі оцінки впливу на довкілля.

Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище

Директивою впроваджується важливий інструмент екологічної політики – стратегічна екологічна оцінка. Для певних державних планів та програм під час їх підготовки повинна проводитись оцінка впливу їх реалізації на довкілля. Така оцінка включає розробку звіту про стратегічну екологічну оцінку (з детальною інформацією щодо можливого значного впливу на довкілля та доцільних альтернативних варіантів), а також проведення консультацій з зацікавленими державними органами та громадськістю. У випадку ймовірного транскордонного впливу, повинна проводитись транскордонна оцінка та консультації.

Директива 2003/4/ЄС про доступ громадськості до екологічної інформації та про скасування Директиви №90/313/ЄЕС

Директива забезпечує імплементацію тих положень Організації економічного співробітництва та розробки, що стосуються доступу громадськості до екологічної інформації. Громадянам має бути гарантовано доступ до екологічної інформації, якою володіють органи державної влади, – як на вимогу, так і через активне її поширення. Інформація на запит повинна надаватись принаймні через місяць від дня звернення. В наданні інформації можна відмовити, якщо запит є нераціональним, надто загальним, стосується ще не завершеного документу, або стосується внутрішньої комунікації.

Глосарій

Директива 2003/35/ЄС про забезпечення участі громадськості у підготовці окремих планів та програм, що стосуються навколишнього середовища, та внесення змін та доповнень до Директив №№85/337/ЄЄС та 96/61/ЄС про участь громадськості та доступ до правосуддя

Директива забезпечує імплементацію тих положень Організації Конвенції, що стосуються участі громадськості та доступу до правосуддя. Директива передбачає вимоги щодо встановлення механізму інформування громадськості, проведення консультацій з громадськістю та врахування зауважень та пропозицій громадськості у процесі прийняття рішень. Держава повинна забезпечити надання громадськості ефективних можливостей на ранньому етапі брати участь у підготовці, внесенні змін чи перегляді планів або програм, які необхідно розробити відповідно до положень, наведених у Додатку I до Директиви.

Директива 2008/50/ЄС про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи

Мета Директиви – встановити стандарти якості атмосферного повітря та управління якістю атмосферного повітря. Для цього визначається верхня та нижня межі оцінки, цільових та граничних значень, а також мети щодо зменшення впливу твердих часток, визначаються та класифікуються зони та агломерації, встановлюється система інформування громадськості та система оцінки якості атмосферного повітря відносно забруднювачів. Для зон та агломерацій, де існує ризик перевищення допустимих меж забруднення встановлюються короткострокові плани дій.

Директива 1999/32/ЄС про зменшення вмісту сірки у деяких видах рідкого палива та внесення змін і доповнень до Директиви 93/12/ЄС зі змінами і доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) 1882/2003 та Директивою 2005/33/ЄС

Метою директиви є зменшення викидів діоксиду сірки, які утворюються при спалюванні окремих типів рідкого палива і, таким чином, зменшення шкідливого впливу на людину і навколишнє середовище. Директива встановлює максимальний вміст сірки у важкому мазуті, газойлі та судновому паливі. Вона також визначає методи, які повинні застосовуватися для відбору проб і аналізу вмісту сірки в паливі для того, щоб перевірити дотримання вимог.

Директива 2009/147/ЄС про захист диких птахів (ст. 4.2)

Загальною метою Директиви є збереження популяції усіх видів диких птахів, які природно проживають на європейській території держав-членів ЄС. Механізм захисту диких птахів передбачає охорону середовищ існування (оселищ); захист та використання птахів; попередження шкоди від інвазійних видів; дослідження та звітування. Відповідно до статті 4.2, необхідно створити спеціальні природоохоронні території (СПТ) на підставі орнітологічних критеріїв. Також потрібно вживати заходів для захисту мігруючих видів птахів, що постійно трапляються на території держави, особливо на водно-болотних угіддях.

Директива 2010/75/ЄС про промислові викиди (всеохоплююче запобігання і контроль забруднень)

Для контролю промислових викидів, ЄС розробив загальну систему, що базується на наданні інтегрованого дозволу. Директива вимагає використовувати систему інтегрованого дозволу для видів діяльності, зазначених у Додатку I до неї. Усі установки, що регулюються Директивою, повинні запобігати чи зменшувати забруднення шляхом використання найкращих доступних технологій, ефективного використання енергії, запобігання утворенню та управління відходами. Прозорість процедури видачі інтегрованого дозволу забезпечується участю у ній громадськості.

Директива 2009/28/ЄС про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлювальних джерел та якою вносяться зміни до, а в подальшому скасовуються Директиви 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС

Глосарій

Директива передбачає встановлення обов'язкових національних цілей для частки енергії з ВДЕ в загальному енергобалансі, які формуються на основі статистичних даних та потенціалу кожної країни. Такі цілі мають до 2020 року забезпечити досягнення 20% частки з ВДЕ в загальному енергоспоживанні країн-членів ЄС та країн, які є сторонами Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, та 10% частки цього типу енергії в транспортному секторі. Директивою, зокрема, встановлюються правила щодо спільних проектів між державами-членами ЄС та третіми країнами у галузі "зеленої" енергетики та правила доступу до мереж електропостачання для виробництва енергії з ВДЕ.

Група «Нафта»

Директива 2009/119/ЄС стосовно накладення на держав-членів ЄС зобов'язання щодо підтримки мінімальних запасів сирої нафти та/чи нафтопродуктів

Директива встановлює правила, спрямовані на забезпечення високого рівня безпеки поставок нафти в Співтоваристві через надійні і прозорі механізми, засновані на солідарності між державами-членами ЄС. Передбачається прийняття законів, підзаконних актів та адміністративних положень для забезпечення збереження на постійних засадах загального рівня резервів сирої нафти та/або нафтопродуктів, що був би еквівалентним або 90 дням середньодобового значення імпорту, або 61 дням середнього внутрішнього добового споживання.

Директива 98/70/ЄС про якість бензину та дизельного палива

ЄС ввів правила, що забороняють бензин зі свинцем і обмежують кількість сірки в дизельному паливі з метою поліпшення якості повітря і скорочення викидів парникових газів. Ця Директива встановлює технічні вимоги, які повинні застосовуватися на бензин, дизельне паливо і біопаливо що використовується в автомобільному транспорті, а також газових масел, які використовуються для недорожньої мобільної техніки. Окрім заборони продажу етилованого бензину, держави-члени ЄС повинні провести оцінку національного споживання палива, прийняти законодавство та визначити уповноважений орган (органи) для встановлення системи моніторингу за якістю палива.

Директива 94/63/ЄС про контроль викидів летючих органічних сполук (ЛОС), що виникають зі сховищ нафти та при її транспортуванні з терміналів до сервісних станцій зі змінами та доповненнями, внесеними Регламентом 1882/2003²⁰¹

Директива передбачає взяття на облік усіх нафтобаз, призначених для зберігання, наливання та зливання нафтопродуктів, встановлення на них технічних засобів для зменшення викидів ЛОС із резервуарів із нафтопродуктами, приведення у відповідність до установлених вимог усіх стаціонарних резервуарів, залізничних, морських, автомобільних цистерн, а також пристроїв для наливання та зливання нафтопродуктів.

Директива 94/22/ЄС про умови надання і використання дозволу на розвідування, розробку і виробництво вуглеводнів

Набір загальних правил вводиться з метою забезпечення недискримінаційного доступу до розвідки, дослідження і видобутку вуглеводневої сировини. Ці об'єктивні та прозорі правила допомагають зміцнити інтеграцію внутрішнього ринку, сприяти більшій конкуренції в ньому і підвищити безпеку поставок. Директива передбачає запровадження правил, які забезпечуватимуть:

- рівні умови для отримання дозволів на пошук, розвідування та видобуток вуглеводнів всім організаціям, які мають у своєму розпорядженні необхідні ресурси;
- надання зазначених дозволів на підставі об'єктивних, опублікованих критеріїв;

²⁰¹ Офіційний переклад містить значну кількість помилок, що виникли внаслідок неточного перекладу. У цьому глосарії назва Директиви подається відповідно до офіційного перекладу.

Глосарій

- завчасне доведення до відома всіх організацій, які беруть участь у встановлених процедурах, усієї необхідної інформації.

Група «Бізнес клімат»

Директива 2014/25/ЄС щодо закупівель юридичними особами, які працюють у секторі енергетики та така, що скасовує Директиву 2004/17/ЄС від 18 квітня 2016 року

Спрямована на забезпечення відкритості ринку, а також справедливого здійснення закупівель, зокрема у секторі енергетики: добування (виробництва), транспортування та розподілу газу, тепла, електроенергії.

Директива 2009/72/ЄС щодо загальних правил для внутрішнього ринку електроенергії та така, що скасовує Директиву 2003/54/ЄС

Передбачає імплементацію законодавства про ринок електроенергії, згідно якого електроенергія є "енергетичним товаром", який купується/продається/виробляється/транспортується/зберігається. Вказані операції можуть виконувати на рівних конкурентних умовах всі ліцензовані підприємства. Також держава забезпечує недискримінаційний доступ до наявної інфраструктури, створює виробникам електроенергії сприятливі умови для інвестування у нові види енергії (вітер, сонце та ін.)

Директива 2009/73/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку природного газу, що замінює Директиву 2003/55/ЄС

Передбачає імплементацію законодавства про ринок газу, згідно якого газ є "енергетичним товаром", який купується/продається/виробляється/транспортується/зберігається. Вказані операції можуть виконувати на рівних конкурентних умовах всі ліцензовані підприємства. Також держава забезпечує недискримінаційний доступ підприємствам до розподільчих мереж, газових сховищ та магістральних мереж газопроводів.

Директива 2008/92/ЄС стосовно процедури Співтовариства для вдосконалення цін на газ та електроенергію для кінцевих промислових споживачів

Згідно неї мають бути впроваджені відкриті загальнодоступні механізми інформування про ціни на енергоресурси для споживачів. Також має бути спеціально розроблена методика та впроваджений механізм збору відповідної інформації про ціни на газ та електроенергію.